Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана | № 58 (17181) | 1986 оной мартын 8, суббото | Сэн 3 мүн.

КПСС-эй ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕДЭЙ ПОЛИТБЮРО

М. С. ГОРБАЧЕВ, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь.

Г. А. АЛИЕВ, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн.

В. И. ВОРОТНИКОВ, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн,

А. А. ГРОМЫКО, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн.

А. Н. ЗАЙКОВ, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гай секретарь.

Д. А. КУНАЕВ, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн.

Е. К. ЛИГАЧЕВ, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гай секретарь.

Н. И. РЫЖКОВ, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн.

М. С. СОЛОМЕНЦЕВ, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гай дэргэдэхи Партиина Хиналтын Комитедэй Түрүүлэгшэ.

В. М. ЧЕБРИКОВ, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн.

Э. А. ШЕВАРДНАДЗЕ, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн.

В. В. ЩЕРБИЦКИЙ, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн.

П. Н. ДЕМИЧЕВ, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат.

В. И. ДОЛГИХ, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, КПСС-эй ЦК-гай секретарь.

Б. Н. ЕЛЬЦИН, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат.

Н. Н. СЛЮНЬКОВ, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат.

С. Л. СОКОЛОВ, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат.

Ю. Ф. СОЛОВЬЕВ, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат.

Н. В. ТАЛЫЗИН, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат.

А. П. БИРЮКОВА, КПСС-эй ЦК-гай секретарь.

А. Ф. ДОБРЫНИН, КПСС-эй ЦК-гай секретарь.

М. В. ЗИМЯНИН, КПСС-эй ЦК-гай секретарь.

В. А. МЕДВЕДЕВ, КПСС-эй ЦК-гай секретарь.

В. П. НИКОНОВ, КПСС-эй ЦК-гай секретарь.

Г. П. РАЗУМОВСКИЙ, КПСС-эй ЦК-гай секретарь.

А. Н. ЯКОВЛЕВ, КПСС-эй ЦК-гай секретарь.

И. В. КАПИТОНОВ, КПСС-эй Центральна Шалгалтын Комиссиин Түрүүлэгшэ.

НАРАТА ЮРТЭМСЫЕ ШЭНЖЭЛЭЛГЫН ЕХЭ ТУЙЛАЛТА

ТАСС-ай МЭДЭЭСЭЛ

Уласхоорондын олон талын тусхай шэглэлтэй «Үүрэй Солбон — Галлей һолир» гэһэн программын үндэһөөр «Вега-1» гэжэ совет автомат станци Галлей һолирые шэнжэлхэ зорилгоёо амжалтатайгаар түгэсхэбэ.

1986 оной мартын 6-да «Вега-1» гэжэ станци 9 мянган километр холуур һолирой газ болон тооһоной бүреэһэн соогуур гарахадаа, тэрэнэие эрдэм ухаанай талаар үргэлжэ дээрэнь түрүүшынхеэ шэнжэлээ.

СССР-эй, Австриин, Болгариин, Венгриин, ГДР-эй, Польшын, Франциин, ФРГ-гэй, Чехословакиин эрдэмтэд болон мэргэжэлтэдэй хамтаараа зохёон бүтээһэн аппаратурын туһаламжаар һолирой дүрэ зурагые түрүүшынхеэ үргэн хэмжээнтэйгээр буулгажа абаһан, тэрэнэй физико-химическэ, бусад шэнжэнүүдые, температурые хэмжэһэн байгаа.

Үүрэй Солбоной нюруу дээрэ буулгагдадаг аппарат болон аэростатна зондنуудые абаашаһанайнгаа һүүлээр «Вега-1» гэжэ станци Галлей һолир тээшэ ниидэлгээ үргэлжэлүүлһэн байгаа.

Мартын 4-дэ хэлхеэ холбооной тогтоогдоходо, түрүүшын телевизионно зурагууд абтаба.

Мартын 6-да «Вега-1» станци һолирто дүтэхэнүүр секундын 80 километр түргөөр дабшан гарахадаа, 3 часай турша соо хэгдэһэн сеансын үедэ эрдэм ухаанай ехэ удха шанартай буулгабаринууд хэгдэһэн байгаа. Хэлхеэ холбооной сеанснуудай үедэ элдэб светофильтрээр буулгагдаһан 500 гаран телевизионно зураг Газарта дамжуулагдаа.

Мартын 9-дэ «Вега-2» гэжэ станци энэ һолирто тон дүтэхэнүүр гараха юм.

КПСС-эй XXVII съездын делегадууд Буряад ороноо бусаба

«УРМА БАЯР, ХҮСЭЛ ЗОРИГ ТҮРҮҮЛНЭ»

Эртын хабарай дулаан тэрэ үглөөгүүр мантан томо ТУ-154 түхэлэй самолет Улаан-Үдымнай аэропорт дээрэ бууба. Угталагшад эндэ үдэр бүри болохо байдаг ааб даа. Харин үсэгэлдэр мартын 7-ной эртэ үглөөнэй саг байһашье, хүн зон олоороо сугларанхай һэн. Ушар юуб гэхэдэ, оронойнай ниислэл Москва хотоһоо республикымнай партийна организациин түлөөлэгшэд — КПСС-эй XXVII съездын делегадууд Улаан-Үдэдэ бусажа ерэбэ.

Хани халуун уулзалганууд, урма баяртай хөөрэлдөөнэй эхин...— Мүнөө Москвада һүниин 2 саг байхада, Буряад орондомнай наран гаража байһал. Ямар гайхалтай үе саг гээшэб! Хэдыхэн часай саанахана Москвагай Кремлиин Съездүүдэй ордон соо «Интернационал» дуулажа байһан аад, Буряад орондоо ерээд байналди. Нэгэл час эндэ һмараад, саашадаа гэртээ шиндэхэмни, — гэжэ БАМ-ай суута барилгашан Николай Петрович Дроваль хөөрэнэ. — Юу хэлэхэб, съездын үдэрнүүдтэ энэ түүхэтэ үйлэ хэрэгтэ миний хабаадаһан ушар бүхы наһанайм зол жаргал һэн. Иимэ хэрэг мартагдаха аалии?.. Съезд дээрэ шагнажа, мэдэжэ абаһан бүхы шиидхэбэринүүдые тобшолон, ажал хүдэлмэридэ шэнээр эрхилхэ шухала гэжэ мэдэрнэб...

Хориин районой Үдын совхозой ахалагша хонишон Георгий Мархаевич Бимбаев түрэл нютагайнгаа үглөөнэй сэбэр агаараар амилжа, угтажа байһан нүхэдтэйгөө уулзахадаа урин дулаахаар миһэрнэ.

— Һайн лэ ябажа ерэбэлди даа. Хөөрэхэ болоо һаа олон ааб даа. Съезд дээрэ манай ороной саашадаа хүгжэлтын гол шэглэлнүүд тодорхойлогдоо, урдань бии байһан дутагдалнуудые эрид зайсуулха, үндэр бүтээсэтэ ажалай эрхэ байдал коллектив бүхэндэ зохёохо шухала гэжэ онсолон заагдаа. [illegible] Москвагай Кремль сооһоо Баруун-Хасууртай нютагтайгаа ходо хөөрэлдэжэ байдаг бэшэ һэн хадаа, мүнөө үе сагай эрдэм, техникын түйлалтануудта бахархаа һэм. Һониноо дуулгахаяа, гэртэхинтэйгээ уулзахала, малаа харахаяа яарагданал гээшэ даа, — гэжэ суута хонишон энеэбхилнэ.

Хэрэнэй больницын врач Т. Г. Шалбаева олон үгэнүүдые һаа, «Хэр ябажа ерэбэ гээшэбта?» гэһэн асуултада тобшо толилбэр хөөрэнэ:

— Съездын үдэрнүүдтэ олон шэнэ танилнуудтай болообди. [illegible] Түрүү дүй дүршэл, эрдэм техникын түйлалтануудые тараан нэбтэрүүлхэ хэрэгтэ ехэ анхарал хандуулагдаа. Нүхэд М. С. Горбачевой, Н. И. Рыжковой элидхэлнүүд соо совет эмшэлэгшэдэй үмэнэ харюусалгатай зорилгонууд табигдаа. Тэдэниие бодото байдалда бэелүүлхэ түлөө оролдохол хэрэгтэй. Түүхэтэ съездын делегат байха нэрэ хүндэдэ хүртэһэнөө ажал хүдэлмэрээрээ, нингэ эдэбхэтэйгээр, бүхы ажабайдалаараа харюулха уялгатайб гэжэ һананаб, — гээд врач Т. Г. Шалбаева хөөрэбэ.

— Нүхэр Михаил Сергеевич Горбачевой съездын түгэсхэлдэ хэлэһэн үгэ богонихоншье һаа, энэ түүхэтэ хуралдаанда зүбшэгдэһэн бүхы асуудалнуудые үнөө дахин онсолон харуулһан гүнзэгы удхатай. Манай партиин, түрэл Совет оронойнай урда нилээн тодоор табигдаһан холын хараата түсэбүүд шэнэ амжалтануудта зориулагдаа. Гаталһан замай дүнгүүд съезд дээрэ согсологдоо, ажал хэрэгээ бүтэмжэтэйгээр эрхилхэ, үрэ дүнгүүдые шүүмжэлхэйгөөр сэгнэхэ, ороной социально-экономическа хүгжэлтэдэ хүн бүхэн горитой хубитаа оруулха аргатай, уялгатайшье гэжэ съезд онсолон тэмдэглээ. Партиин съездын шиидхэбэринүүд урма баяр, хүсэл зориг түрүүлнэ, — гэжэ Мухар-Шэбэрэй районой «Родина» колхозой механизатор Г. Н. Иванова хөөрэнэ. Энээнһээ Холбоолоһон шулуун нүүрһэнэй урхайн экскаваторщик А. К. Шевченко, Зэдын районой Өөрөй совхозой директор С. М. Филиппов, Улаан-Үдын бёдолгон Л. В. Заигеева болон партиин съездын бусад делегадууднай урма баяртай, шэнэ амжалтануудта зоригжонхой бусажа, съездын гүнзэгы удхатай шиидхэбэринүүдые бэелүүлжэ эхилхээр бэлэн байһанаа мэдүүлбэ.

Манай корр.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Буряадай партийна организацине КПСС-эй XXVII съезд дээрэ түлөөлһэн бүлэг делегадууд түрэл нютагаа бусаад байна.

Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ фото.

Тобшо мэдээсэл

ТУҺАТАЙ УУЛЗАЛГА

КПСС-эй Түнхэнэй райкомой зүблөөнүүдэй зал соо Коммунис партиин ээлжээтэ XXVII съездэ зорюулагдаһан районой партийно-ажахын эдэбхитэдэй һуралсалай ээлжээтэ хэшээл үнгэргэгдэбэ.

Тус хэшээлдэ районой юһэн ажахын, предприятинуудай, эмхи зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд болон партийна организацинуудай секретарьнар партиин ветерануудтай уулзаба. Эндэ сугларһан ветеранууд партийна болон совет органуудта үни удаан ажаллаһан коммунистнууд болоно. Тэдэнэй тоодо 50 гаран жэлдэ Коммунис партиин гэшүүн ябаһан, колхозой түрүүлэгшээр ажаллаһан З. Н. Садыева, дайнай, ажалай болон партиин ветеран П. С. Демин, 1945 онһоо партиин гэшүүн, олон жэлдэ партийна организациин секретаряар ажаллаһан Д. Д. Халангуева, райсоводэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ ябаһан, Илалтада зорюулагдаһан Москвагай Улаан талмай дээрэ болоһон парадта хабаадалсаһан А. И. Байбородин, колхозой, удаань сельскэ Соведэй түрүүлэгшээр, парткомой секретаряар ажаллаад, мүнөө амаралтада гараһан Б. Д. Халудоров, КПСС-эй райкомой нэгэдэхи секретарь ябаһан, амаралтада гарабашье, мүнөө РАПО-гой эмхидхэлэй таһагые даагшаар хүдэлдэг В. Д. Серебренников, болон бусад үгэ хэлэхэдээ, тэрэ үеынгөө ажабайдал тухай дэлгэрэнгыгээр хөөрэбэ.

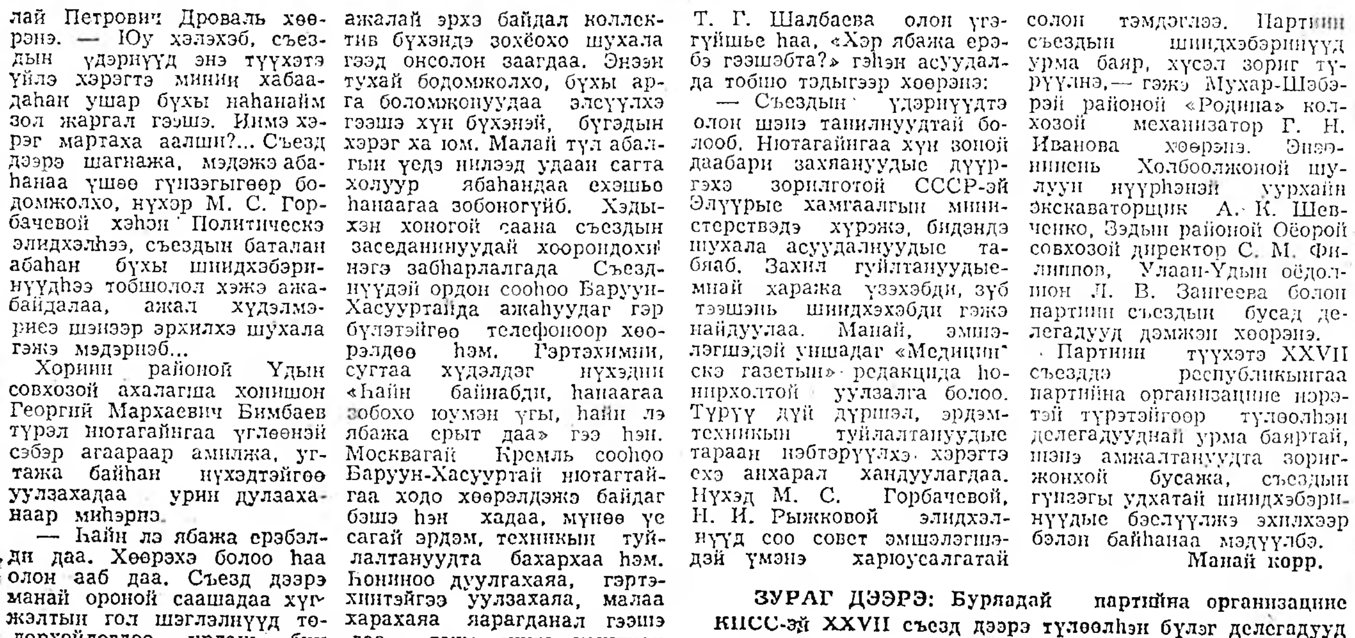
Ж. ЮБУХАЕВ.

ЭЭЛЖЭЭТЭ СЕМИНАР

КПСС-эй Ахын райком партийна эхин организацинуудай секретарьнарай ээлжээтэ семинар үнгэргэбэ. «Ажалша коллективүүдэй арбан нэгэдэхи табан жэлэй дүнгүүд болон КПСС-эй XXVII съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ, арбан хоёрдохи табан жэлэй түрүүшын жэлэй түсэбтэ даабаринуудые амжалтатайгаар дүүргэхэ хэрэгтэ ажалшадые элсүүлхэ талаар партийна эхин организацинуудай зорилгонууд тухай» асуудалаар элидхэл партиин райкомой нэгэдэхи секретарь А. Ц. Галсанов хээ.

Тэрэшэлэн КПСС-эй XXVII съездын шиидхэбэринүүдые болон абаһан социалис уялганuудые бэелүүлхэ хэрэгтэ харуулан ойлгуулха агитациин үүргэ дээшэлүүлхэ тухай асуудалаар партиин райкомой секретарь Н. Б-М. Содномов хөөрөө хэбэ. Тиихэдэ райкомой агитаци болон пропагандын таһагые даагша С. П. Иванов социалис мүрысөө дэлгэрүүлхэ талаар партийна организацинуудай зорилгонууд дээрэ тогтоо. Партийна эхин организацинуудта документнүүдэй хэрэг эрхилэлгые һайжаруулха тухай КПСС-эй райкомой бүридхэлэй секторые даагша Т. С. Унжуева хөөрэжэ үгөө.

Ц. ЦЫБДЕНОВ.

Малшадай мүрысөөндэ — үргэн дэлисэ

НЭГЭН ЭРШЭТЭЙ

Сэлэнгын районой XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой үүлтэртэ фермын коллектив малайнгаа ашаг шэмые дээшэлүүлдэгээрээ, түсэбтэ даабаринуудаа жэлһээ жэлдэ үлүүлэн дүүргэдэгээрээ гансашье ажахыдаа бэшэ, мүн район дотороо суурхадаг юм. Тус коллективэйхид һүүлэй жэлнүүдтэ хэдэн дахин районой һү һаалиин фермэнүүдэй хүдэлмэрилэгшэдэй дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй үүсхэлшэд болоһон алдартай. Ноёхоной малшадай гүрэндэ һү тушааха арбан нэгэдэхи табан жэлэй түсэб амжалтатайгаар дүүргэхэ хэрэгтэ һү һаалиин үүлтэртэ фермынхидэй оруулһан хубита ехэ.

— Бидэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр М. С. Горбачевой партиин XXVII съезд дээрэ хэһэн КПСС-эй ЦК-гай Политическэ элидхэлтэй съездын бусад материалнуудтай һонирхон танилсанабди. Ороноо эдеэ хоолой зүйлнүүдээр гүйсэд дүүрэнээр хангаха гэһэн зорилгые эгээл богони болзор соо шиидхэхэ талаар бидэ хүдөө ажалшадай урда асари ехэ зорилгонууд табигдаба. Партиин хараа түсэбүүдые бүримүһэн дэмжэжэ, ажалаа улам эршэтэйгээр, бүтээсэ ехэтэйгээр эрхилхэ ёһотойбди.

— Гүрэндэ һү тушааха арбан нэгэдэхи табан жэлэйнгээ түсэбые үнгэрһэн жэлэй июль һарада дүүргээ һэмди. Манай эрхим һаалишан СССР-эй Верховно Соведэй депутат, Буряадай АССР-эй габьяата малшан нүхэр Гылыкова хубиингаа даабарие 500 гаран центнерээр үлүүлэн дүүргээ юм. Тэрэ үнгэрэгшэ жэлдэ үнеэн бүриһөө 3 007 килограмм һү һаажа, республикын һаалишадай «Гурбан мянгатанай клубай» гэшүүн болоһон байна. Тиигэжэ Улаан-Үдэдэ һаяхан үнгэргэгдэһэн республикын түрүү һаалишадай суглаанда хабаадажа ерээ, — гээд фермые даагша М. Б. Якимов хөөрэнэ. — Манай һаалишад үнгэрһэн жэлдэ 3 980 центнер сагаан эдеэ үйлэдбэрилхэ түсэбтэй һэн. Тэрэнээ 4 032 центнертэ хүргөө юм. Мүнөөшье жэлдэ ажал хэрэгүүднай яһала урагшатай ябажа байна. Урда жэлнүүдэйхитэй сасуулбал, малнай тэжээлээр бараг һайнаар хангагданхай гэжэ тоолонобди. Мүнөө үнеэн бүхэндэ үдэр соо 1 килограмм үбһэ, 20 килограмм силос, 15 килограмм бүйлуулагдаһан һолоомо болон талха тарьяанай зүйл үгтэнэ.

Һаалишад З. Галыкова, Д. Дылыков, Е. Лхасарунова, Д. Биликтуева, С. Дылыкова гэгшэд жэлэй эхинһээ ажалай үндэр бүтээсэ туйлана. Мүнөө үедэ үнеэд олоороо тугаллажа эхилэнхэй. Һү һаалияа дээшэлүүлхэ дүүрэн арга боломжо бии, гээд һаалишад тоолоно.

Фермын коллектив 8 һаалишантай юм. Эндэ дүй дүршэлөөр баян коммунистка С. Л. Дылыкова, комсомол хүбүүн С. Д. Гармаев һаалишадай дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ эрхимлэнэ. Һаалишанаар 6-дахи жэлээ хүдэлжэ ябаһан Сергей хүбүүн үнгэрһэн жэлдэ 578 центнер һү һааһаа юм гэхэ гү, али үнеэн бүриһөө 2 603 килограмм сагаан эдеэ абаа бшуу. Энэ жэлдэ аха нүхэдһөө жэшээ абажа, гурбан мянганай дабаае дабаха гэжэ шиидэнхэй.

Фермын һаалишад бэе бэедээ туһалалсадаг, дүй дүршэлөөрөө андалдадаг һайн һайхан заншалтай. В. Черных, Л. Галданова, Д. Биликтуева, Д. Дылыков гэгшэдтэ эгэшэ нүхэдынь ходо туһалжа, заабари үгэжэ байдаг. Мүн коллективэйнгээ дунда эмхидхэлэй, ойлгууламжын хүдэлмэри фермын партийна бүлэгэй гэшүүд ябуулдаг юм. Тус бүлэгые фермын зоотехник коммунист В. Будареев хэдэн жэлэй туршада хүтэлбэрилнэ. Коммунистнуудай, комсомолшуудай оролдолгоор фермын дэргэдэхи улаан булан һайнаар түхеэрэгдэн шэмэглэгдэнхэй. Эндэ дулаахан. Улаан буланда ороходо, нэн түрүүн фермынхидэй ажал хэрэгүүд тухай хөөрэһэн стенд анхарал татана. Социалис мүрысөөнэй дүнгүүд согсологдонхой, ажалай үдэрэй гүрим, малай рацион гэхэ мэтэ аржыса бэшэгдэнхэй. Тэрэ саанань республикын эрхим һаалишадай, мүн фермын түрүүшүүл З. Гылыкова, Л. Дылыкова гэгшэдэй дүй дүршэл тухай хөөрэһэн материалнууд суглуулагдажа, тусхай стенддэ үлгэгдэнхэй. Гадна баруун ханадань малай үүлтэр һайжаруулха хэрэгтэ зорюулагдаһан мэдээсэлнүүд, фермын үнеэдэй хэзээ тугаллахыень, искусственна аргаар үрэжүүлэгдэхэ, болзорыень тодорхойлһон тусхай самбар харагдана.

— Үнеэн бүриһөө тугал абажа түлжүүлхые фермымнай һаалишан бүхэн оролдоно, — гэжэ В. Бударев хөөрэнэ. — Абтаһан тугалнуудаа гарзада оруулхагүйн тула байрыень һайнаар түхеэрээбди. Эндэ хододоо ариг сэбэр сахигдадаг юм. Арадай хиналтын бүлэгэйхид фермэ дээрэ ариг сэбэр байлгые саг үргэлжэ хинажа, олондо мэдээсэжэ байдаг.

Үнинэй механизатор В. Хэшэгтуев фермын малые тэжээлээр гүйсэд хангахын тула оролдосотойгоор хүдэлнэ. Фермын дэргэдэхи котельнын хүдэлмэрилэгшэд Т. Цыбиков, В. Михалев гэгшэд тэжээл бүйлуулха хэрэгтэ хубитаяа оруулна. Малай байрануудта тодхогдоһон оньһон түхеэрэлгэнүүд механик Б-Ж. Буянтуевай оролдолгоор жэншэдгүйгөөр хүдэлгэгдэнэ.

С. РИНЧИНОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: һаалишад З. Гылыкова (баруун гарһаа) В. Черных, С. Гармаев, Б. Цацаева, С. Дылыкова, Ц. Ачитуева, Л. Галданова, мал адуулагша Д. Эрдынеев, техник-үрэжүүлэгшэ Е. Бударева, һаалишан Д. Биликтуева, механик Б-Ж. Буянтуев.

Б. ГАДЬЯНОВАЙ фото.

УЛААН ТУГ УРЯАЛНА, УЯЛГАЛНА

БУЛТАНАЙ ЭРМЭЛЗЭЛ

Ороной Экономическа болон социальна хүгжэлтын гүрэнэй 1985 оной түсэбые болон арбан нэгэдэхи табан жэлэй даабаринуудые амжалтатайгаар дүүргэхын, мүн КПСС-эй XXVII съездые нэрэтэй солотойгоор угтахын түлөө Бүхэроссин социалис мүрысөөндэ оролсожо, онсо шалгарһан Тарбагатайн районой «Никольский» совхозой коллективтэ РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй болон ВЦСПС-эй дамжуулгын Улаан туг барюулгын баярай суглаан дээрэ тус ажахын директор Семен Трофимович Крылов харюугай үгэ хэлэхэдээ иигэжэ тэмдэглээ.

— Иимэ амжалта туйлахын тула нэн түрүүлэн ажалайнгаа эмхидхэлые нарижуулан һайжаруулха хүдэлмэри үргэнөөр ябуулһан байнабди,— гэжэ мэдүүлээ.— Мүнөө Эрдэм, техникын хурдан түргэнөөр хүгжэжэ байһан үедэ үйлэдбэридөө түрүү шэнэ онол арга, дүй дүршэл үргэнөөр нэбтэрүүлхэ шухала. Саашадаа энэ хүдэлмэримнай улам үргэнөөр ябуулагдаха.

Мал шахан таргалуулхаар мэргэжэһэн ажахынууд хоорондын энэ нэгэдэл — совхозой коллектив һүүлэй жэлнүүдтэ ажалай болон тэжээлэй гаргашануудые эрид доошолуулжа, богони болзорто үхэрнүүдэйнгээ шэгнүүрые ехээр нэмээһэнэй ашаар үйлэдбэриингөө ашаг үрые горитойхоноор дээшэлүүлһэн байна. Тусхайлбал, үнгэрһэн арбан нэгэдэхи табан жэлэйнгээ түсэбые тон богони болзорто — гурбан жэл арбан һарын туршада бэелүүлһэн байха юм. Хэрбээ арбадахи табан жэлэй туршада шахамал үхэрнүүдэй шэгнүүрые бүхыдэнь 14570 центнерээр нэмээбэл, арбан нэгэдэхи табан жэлдэ 11536 центнерээр үлүүлээ гэхэ гү, али 26106 центнерээр шэгнүүрыень дээшэлүүлжэ шадаһан байна. Тиихэдэ үнгэрһэн табан жэлэй түгэсхэхы жэлдэ совхозой үхэршэд мяха үйлэдбэрилжэ гүрэндэ тушааха түсэбөө мүн лэ амжалтатайгаар бэелүүлээ. Жэшээлбэл, нёдондо ажахын коллектив малай тарган мяха үйлэдбэрилхэ даабарияа 114 процент дүүргэжэ, гүрэндэ 13427 центнер һайн шанартай продукци тушаагаа.

Тарбагатайн болон Ивалгын районуудай ажахынуудай үхэрнүүдые суглуулжа шахан таргалуулаад, гүрэндэ тушаахаар мэргэжэһэн энэ ажахы амжалта туйлахын тула бэлэдхэлэй ехэхэн хүдэлмэри хэһэн байха юм. Тодорхойлбол, үйлэдбэрэе, мал шахажа таргалуулха технологиёо, мүн ажалайнгаа эмхидхэлые нарижуулан һайжаруулжа; бригада, звено бүхэндэ ажахын тоосооной гурим үргэнөөр нэбтэрүүлээ. Совхозой малшад, мэргэжэлтэд түрүү дүй дүршэл, онол аргануудые халан абахаар Алтайн хизаарай, Ивановска областиин ажахынууд хоорондын нэгэдэлнүүдтэ ошоһон, хэдэн жэлэй туршада өөһэдтөө туршалгануудые хэһэн байха. Иигэжэ эдэнэр үйлэдбэриингөө эмхидхэлдэ эгээл һайн ашаг үрэтэй онол арга, шэлэн тодорхойлжо, хэрэглээ юм. Тусхайлан хэлэбэл, мүнөө эндэ үхэршэдэй ажал цехоэ гуримаар, долоон хоногто хоёр үдэрэй амаралтатайгаар эмхидхэгдэнхэй. Ахамад зоотехник Владимир Васильевич Кириллов совхозой гол һалбари болохо мал ажалай цехые хүтэлбэрилнэ. Тиимэһээ ажахынуудһаа асарагдаһан үхэрнүүдые түргэн болзорто шахажа, шэгнүүрыень хүсэлдүүлхын тула бүхы үхэршэдэйнгээ хүдэлмэрие шадамараар эмхидхэнэ.

— Манай ажахын үхэршэд хэлсээ баталһан колхоз, совхозуудһаа тус бүрээ 250 килограммһаа бага бэшэ шэгнүүртэй буруунуудые абажа, 100—120 үдэрэй туршада шахахадаа, 350—370 килограмм шэгнүүртэй болгоод, гүрэндэ тушааха уялгатай юм. Зүгөөр манай нэгэдэлые малаар хангадаг ажахынуудһай жэл бүхэндэ бага шэгнүүртэй, доройтоһон буруунуудые эльгээжэ, ехэхэн хохидол ушаруулна. Жэшээлбэл, һүүлэй жэлнүүдтэ 18—24 һаратай аад, тус бүрээ 180—200 килограммһаа ехэ бэшэ шэгнүүртэй мал абажа шаханабди. Тарбагатайн районой илангаяа «Советская Россия», Ленинэй нэрэмжэтэ колхозуудһаа, Ивалгын районой «Сэлэнгэ», Оронгын совхозуудһаа бага шэгнүүртэй гэхэ гү, али туд бүрээ 165—188 килограммһаа ехэ бэшэ шэгнүүртэй үхэрнүүд абтажа, мал шахаха графигыемнай үндэһөөрнь хазагайруулна, — гэжэ ахамад зоотехник Владимир Кириллов хэлээ һэн.

Хэлсээ баталһан ажахынуудай шэгнүүрээ хүсөөгүй үхэрнүүдые асарһанһаа уламжалан, шахагдаха мал үлүү саг соо эдеэлүүлэгдэжэ, тэжээл ехээр гаргашалхаһаа гадна жэлэй туршада бүришье олон мал шахажа тушааха арга боломжыень хаһана. Хэрбээ тус совхоз хэлсээ баталһан ажахынуудһаа туд бүрээ 250 килограммһаа бага бэшэ шэгнүүртэй буруунуудые абажа шахабал, нэгэ доро 2700 үхэр байлгаха байрадаа жэлэй туршада 7 мянга шахуу мал таргалуулжа, бүхыдөө 24,5 мянган центнер тарган мяха үйлэдбэрилхэ аргатай гээшэ. Энэнь мүнөө туйлагдадаг хэмжээнһээ хоёр дахин ехэ болохо. Совхоз нёдондо бүхыдөө 3,5—3,8 мянган үхэр шахажа гүрэндэ тушаагаа. Тиимэһээ тус совхоздо үхэрнүүдээ тушаадаг ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд энэ арга боломжыень дүүрэнээр хэрэглэхын тула зохихо хэмжээнүүдые абадаг байһай гэжэ һанагдана.

Ажахын үхэршэд малдаа бурдууг, үбһэ, талха тарьяанай зүйл, мүн нэмэлтэ минеральна тэжээл үгэнэ. Малшад, мэргэжэлтэдэй мэдүүлһэнэй ёһоор, һүүлэй үедэ спирт үйлэдбэрилдэг завод бурдууг багаар үгэдэг болоо. Хэрбээ саашадаа бурдуугай дуталдаһаар байбал, үхэршэдтэ хүшэрхэн болохо. Юуб гэхэдэ, малшад бусад тэжээлээ шанаржуулан бүйлуулжа, ехэ гаргаша хэхэ баатай болохо ха юм.

Мал шахаха цех хэдэн звеноһоо бүридэнхэй. Звено бүхэнэй үхэршэдэй ажал хамтын подрядай гуримаар эмхидхэгдэжэ, үхэршэдэй салин хүлһэн эсэсэй дүнгөөр түлэгдэнэ. Ажалаа иигэжэ эмхидхэһэнһээнь хойшо хүдэлмэридэнь эмхитэй, гуримтай болохоһоо гадна, ажалайнь журам эрид һайжарһан, мүн мал шахажа таргалуулха технологинь нарин наар баримталагдадаг болоо юм.

— Манай коллективтэ ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ талаар саг үргэлжэ горитойхон хүдэлмэри ябуулагдана. Совхозоймнай үхэршэн бүхэн жэлдээ дунда зэргээр 6957 түхэригэй продукци үйлэдбэрилдэг байһан һаа, нёдондо 9100 түхэригтэ хүргөө. Саашадаа бидэ ажалай бүтээсые эрид дээшэлүүлжэ, продукци бага гаргашатайгаар, ехээр абажа, бэлэдхэхэ арга боломжоо хүсэдөөр хэрэглэхэбди. Шэнэ табан жэлэй туршада гүрэндэ тушаагдаха үхэрнүүдэйнгээ тус бүриин шэгнүүрые 380—400 килограммда хүргэжэ, шахамал бүхэнэй шэгнүүрые хоногой 900 граммаар дээшэлүүлһэнэй ашаар бүхыдөө 6 мянган центнер мяха үйлэдбэрилхэ зорилготойбди. Манай ажахын коллектив нёдондо 662 мянган түхэригэй сэбэр олзо оруулжа, үйлэдбэриингөө ашаг олзые 40 процентдэ хүргөө юм,— гэжэ директор Семен Трофимович Крылов хөөрэнэ.

Дурсагдагша ажахын коллектив малай үбэлжэлгые амжалтатайгаар үнгэргэһэндэ һүүлэй жэлнүүдтэ КПСС-эй ЦК, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй болон ВЛКСМ-эй ЦК-гай Хүндэлэлэй грамотаар хоёр удаа шагнагдаһан. Харин нёдондоной дүнгөөр энэ совхоз РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй дамжуулгын Улаан тугаар шагнагдаа.

Улаан тугта тус совхозой арбан нэгэдэхи табан жэлэйнгээ түсэбые уридшалан дүүргэһэн малшад гэгшэд олон. Жэшээлбэл, мал шахадаг наймадахи звенодо ажалладаг ахалагша Алла Будникова, Сафронова гэгшэд табан жэлэйнгээ түсэбые 139 процент дүүргээ. Тиихэдэ Миронова, Сорова, Цыцык Гаржитова гэгшэд даабарияа 132 процент бэелүүлээ. Мүн 6-дахи звенодо ажалладаг Федорчук, Мария Родионова гэгшэд бүхыдөө 3028 центнер шэгнүүр нэмээхэ түсэбтэй аад, центнертэ хүргөө. Үхэршэн Надежда Тихоновагай хүтэлбэрилдэг звено түсэбөө 122 процент дүүргээ.

Табан жэлэйнгээ түсэбые уридшалагшад мүнөө эрхим дүн туйлана. Тиихэдэ хоёрдохи байрада Цыбикмит Гаржиловай ахалдаг звено жэлэй эхинһээ шо үхэр бүхэнэйнгээ шэгнүүрые хоногой 1023 грамм нэмээнэ. Тиихэдэ Балжилов, Юрий Михайлов гэгшэд мүнөө шахамалнуудайнгаа шэгнүүрые сүүдэ 1000 граммаар дээшэлүүлнэ.

Совхозой үхэршэд туйлаһан амжалтада малнуудай оньһон түхеэрэлгэнүүдые хангадаг Алексей Мельниковай хүтэлбэрилдэг механизаторнуудын гэшүүдэй оруулһан хубита ехэ. Тэрэшэлэн тэжээл үйлэдбэрилдэг Аркадий Бурлаковай звеногой хэһэн ажал үндэрөөр сэгнэгдэнэ. Тэдэнэй хүдөө газарынь хадаа эдэнэр зундаа жэл хахадай туршада хүрэхөөр үбһэ тэжээл бэлэдхэдэг хээ юм.

Һүүлэй жэлнүүдтэ тус совхозой барилгашад мүн лэ амжалтатай. Үнгэрһэн табан жэлэй туршада Юрий Тимофеевай хүтэлбэрилдэг барилгын бригада бүхыдөө 3 мянган һуури ратай 12 гэр шэнээр бариһан ашаглалгада тушаагаа.

— Малай тарган мяха үйлэдбэрилжэ бэлэдхэхэ боломжо бии. Бидэ үйлэдбэриин гаргашануудые, продукциин өөрынь үнэ сэнгые доошолуулха зорилготой хайбди. Мүнөө 400 мал байрлаха таамжатай байра барина. Энэ табан жэлдэ ажахынгаа байрануудые һэльбэн шэнэлһэнэй ашаар мал нэмэжэ шахаха болоходи. Ойрын үедэ мал таргалуулха ажахынгаа шалыень һайжаруулжа, шэбхэ доошоо шүүрэжэ урдаг болгохо хэтэйгээр хэхэбди. Совхозой коллектив партиин съездын урда тэдэ шэгнүүр нэмээхэ квартальна түсэбые сүм дүүргэжэ, 1400 центнер шэгнүүр нэмээхэ даабаряа 1450 центнертэ хүргөө, — гэжэ ахамад зоотехник Владимир Васильевич Кириллов хэлээ бэлэй.

Эндэ малай таргалуулгые улам ехээр абадаг болохын тэмсэл үдэрһөө үдэртэ хурцадана. Малшад, мэргэжэлтэд шахамалнуудаа түргэн таргалуулхын тула шадабаряа элсүүлнэ.

Вл. Ж[illegible]

БЭЛШЭЭРИ ЗҮБӨӨР ХЭРЭГЛ[ЭЕ]

Үнгэрһэн арбан нэгэдэхи табан жэлэй туршада Захааминай районой ажахынуудай адуушад зарим тэды амжалтануудые туйлаа. Тусхайлбал, табан жэлэй саада тээ эндэхи ажахынуудта бүхыдөө 7000 шахуу адуун тоологдодог байһан һаа, энэ жэлэй эхиндэ 8319 адуу моритой, тэрэ тоодо 2672 гүүдтэй болоо. Мориной мяха үйлэдбэрилжэ, гүрэндэ худалдаха хэмжээн нилээд дээшэлээ.

Сабшалан, тарьяалангай газараар бага эндэхи райондо адуу үсхэбэрилхэдэ, бага гаргашатайгаар мориной һайн шанартай мяхан ехээр үйлэдбэрилэгдэхэ байна гээшэ. Тиимэһээ энэ һалбарида онсо анхаралаа хандуулдаг эндэхи хүтэлбэрилэгшэдэй, мэргэжэлтэдэй болон адуушадай адуу үсхэбэрилгээ эрид хүгжөөхэ талаар горитой ажал хэжэ байдагыень тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Жэл бүри али нэгэ ажахыда районой адуушадай суглаан, зүблөөн үнгэргэгдэдэг заншалта болонхой. Эндэ адуушадай ажалай дүнгүүд согсологдожо, усадхагдаагүй дутагдалнууд, хэрэглэгдээгүй арга боломжонууд элирүүлэгдэн, мүн саашанхи зорилгонууд хараалагдана.

Захааминай район адуу үсхэбэрилхэдэ тон таарамжатай — хада уулын, һарьдагай бэлшээри болон гол горхон, багахан нуурнууд элбэг гээшэ. Зүгөөр энэ ехэ бэлшээридэ оройдоол 8 мянга гаран адуу бэлшээхэдэ, зунай сагта нэлэнхы хабтайһан, тала дайдын шэмэтэй ногоон хүсэдөөр ашаглагданагүй ха юм. Хэрбээ ажахы бүхэндэ хоёр мянганһаа үсөөн бэшэ адуутай болоо һаа, бэлшээриеэ ашагтайгаар хэрэглэхэ байна гэжэ эндэхи адуушад тоолодог. Энэнь зүб гэжэ һанагдана.

— Манай совхоз арбан хоёрдохи табан жэлһээ хоёр мянга шахуу адуу үсхэбэрилжэ, табан зууһаа доошо бэшэ гүүнүүдтэй байха аргатай юм. Мүнөө 300 гаран гүүтэй, 22 азаргатайбди. Адуушаднай үнинһөө ажалладаг хадаа дүй дүршэлтэй болонхой. Бүхы азарганууддаа нютагай үүлтэрэй болгохо зорилго бии. Имагтал нютагайнгаа байгаалида таараһан томо, шэрхи бэетэй эхэ адуунһаа абтаһан унаган саашадаа ашаг шэмэтэй байна,— гэжэ Михайловкын совхозой зоотехник Владимир Дамдинсыренович Ардаев хөөрэнэ.

Адуу үсхэбэрилгын ехэ ашагтай байһыень эндэхи бэрхэ адуушадай туйлаһан амжалтанууд элеэр гэршэлнэ. Жэшээлхэдэ, СССР-эй 50 жэлэй ойн нэрэмжэтэ совхозой Сагаан-Мориной отделенидэ 650 адуу моридые дүрбэн хүн харууһалжа байдаг. Отделениин адуушадай бригадые коммунист Василий Хандажапович Цыренов хүтэлбэрилдэг юм. Энэ нүхэрнай адуушан болоходоо имагтал Захааминай эрхэ байдалда адуу үсхэбэрилхэдэ хэр ехэ арга боломжотой, хэды шэнээн ашагтай байһые бодотоор элирүүлхэ гэжэ хүсөө бшуу. Тэрэ абаһаар лэ адуушадай ажалай дүнгүүдые дээшэлүүлжэ захалаа. Түрүүшээр зуун гүүн бүриһөө 60—70 унага абажа байһанаа үнгэрэгшэ жэлдэ 91 унага түлжүүлээ. Гүрэндэ худалдагдаһан мориной мяханай өөрынь үнэ сэн доошолуулагдажа, центнер бүхэниинь 90 түхэриг болобо. Жэл бүхэндэ эрхим амжалта туйлажа, районой адуушадай дунда дэлгэрһэн, социалис мүрысөөндэ илажа гараһан бригадын бригадир Василий Хандажапович [illegible] удаа урмашуулагдаһан байха юм. [illegible] Цыреновэй [illegible] хим адуушадай [illegible] долгоор тус [illegible] һүрэг арбан [illegible] жэлэй эхинһээ [illegible] нилээд олош[оруулһан] хэ гү, али мүнөө [illegible] до хүргэгдөөд [illegible] үсхэбэрилдэггүй [illegible] гаа ойрын саг[т]а [illegible] олошоруулхаар [illegible]

Иимэ бэрхэ [illegible] минда олон. [illegible] районой чемп[ион] адуушад Харац[аев] кын, Далахайн [illegible] совхозуудта би[иг]гэн, Михайловк[ын] арба гаран жэл[дэ] хүдэлжэ ябаһан [illegible] туевич Эрхеев [хөөрэ]нэ:

— Мүнөө үе[дэ] [illegible] ти, правительс[твын] [illegible] гонуудые хара[ад] [illegible] сагта манай [illegible] моридоо һайн [illegible] хэбэрилжэ, [illegible] бага гаргаша[тайгаар] үйлэдбэрилжэ, [illegible] дадаг болохын [illegible] онсо анхара[л] [illegible] зэргэтэйбди. [illegible] табигдаһан эри[д] [illegible] гэхын түлөө [illegible] набди,— гээ һ[эн]. [illegible]

ДОРО ДОХИН, АМАРШАЛНАБДИ!

Гунга ЧИМИТОВ

ЭЖЫМНИ

Юhэн hара хэбэл соогоо
Юумын гамтай шэрээш.
Намар байгаа, талхан
соогуур
Намай түрөө бэлэйш.
Эжы, эжы, эльгэ
зүрхэмни,
Эгээн дүтэш намдаа.
Эжы, эжы, оршон
ябыш
Элүүр энхэ зандаа.

Абым сагаан сэдьхэл
хэшээн,
Альган дээрээ үргөөш.
Гарым хэнhээш дутуу
бэшээр
Ганзагада хүргөөш.
Намда мүнөөш hанаа
зобон,
Нам hуунагүйш гэртээ.
Ашыш яажа харюулхабиб
Алтан дэлхэй дээрэ.

...ЁР МЯНГАДАХИ ОНУУДТА

...ТҮРЭЛ Коммунис партиин XXVII ...шиидхэбэринүүдые совет арад ...эхилбэ гээшэ. Съездын боло...үдэрнүүдтэ бидэнэй шэхэн ра...гнаархан, бидэнэй нюдэн сэн...ндаа «няалдан», үдэр бүри шэ...хүлеэжэ байгаабди. Юундэб ...съезд дээрэ болоhон хөөрэлдөөн ...байдалда сэхэ хабаатай байна ...Илангаяа КПСС-эй ЦК-гай Гене...секретарь М. С. Горбачевой хэhэн ...лэ элидхэлые, СССР-эй Экономи...социальна хүгжэлтын гол шэг...тухай элидхэлые угаа hонирхон уншаабди.

...— hургуулиин багшанар—ара...түрэл тушаа асуудалые hонирхоо ...даа. Юрэнхы эрдэмэй ба мэр...hургуулиин реформо бэелүүлэг...лhээр хоёрдохи жэлээ ябана. ...реформын ябасын hанаhанда ...байhан тушаа шүүмжэлэл тон ...hанагдана. hунгуулиин рефор...мэдэнь оруултар, саг хэрэгтэй юм ...энэ эндэ имагтал hургуулиин хү...шэдэй, багшанарай хүсэ хүрэ...байхагүй. Нютагай Соведүүдэй, ...ажахынуудай туhаламжагүйгөөр ...хүдөөгэй hургуулинуудта ре...зрилтые бэелүүлхэнь бэрхэтэй

...юта hайшаагдаhан зүйл тухай хэ...лэм хүрэнэ. Тэрэ юун бэ гэхэдэ, ...ажалай ба ажаhуудалай hайн эрхэ нүхэсэлнүүдые байгуулха тухай асуудал. Би олон хүүгэдые түрэhэн, хүмүүжүүлhэн эхэ хүнүүдэй нэгэн хадаа шэнэ иимэ хэмжээ ябуулгые үнэн зүрхэнhөө hайшааха байнаб. Мүнөөнэй залуу эжынэр ехэ талаантай байна гэжэ нэгэ талаhаа атаархагдана. Үнэхөөрөөшье, арбан хоёрдохи табан жэлдэ эхэнэрнүүдтэ хүдэлмэриин хүсэд бэшэ үдэр гэхэ гү, али хүдэлмэриин хороогдоhон недели тогтоохо, мүн үхибүүгээ харууhалhанай түлөө эхэнэрнүүдтэ түлөөhэтэй амаралтань, тэрэшэлэн үхибүүнэйнь үбдэхэдэнь түлөөhэтэй үдэрнүүдэй тоо hунаагдаха байна бшуу. Энэ хадаа манай ороной социальна хүгжэлтын арсашагүй нэгэ гэршэнь болоно.

Тиихэдэ хүнүүдэй ажаhуудаг газарнуудта эхэнэрнүүдэй соведүүдые байгуулха тушаа асуудалые hайшаамаар. Илангаяа архидалгатай тэмсэл ябуулха хэрэгтэ эхэнэрнүүдэй совет нилээд ехэ үүргэтэй байха hэн гэжэ hанагдана.

Эхэнэрнүүд тушаа социальна хэмжээ ябуулгануудай зорилго эли ха юм даа. Эхэнэрнүүд хадаа гэр бүлэ доторoo хүмүүжүүлхы горитойхон үүргэтэй зон. Ерээдүйн эрхэтэдые хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ эхэ хүнүүдэй харюусалга улам ехээр дээшэлнэ гэжэ ойлгонобди.

Н. БУДАЖАПОВА,
Хэжэнгын районой Дунда-Худанай дунда hургуулиин буряад хэлэнэй багша, РСФСР-эй hургуулиин габьяата багша.

...ЁЛhЭН ХҮСЭЛ

...үргэтэй мэргэжэл...сон Эржена баси...э дурлаhан байгаа. ...тухай: «Хэн болохо ...гэжэ Эрженэhээ «Врач»,— гэhэн ган...гэдэг бэлэй.

...дунда hургуулиие ...врач болохо зорил...жена Цыбикова Эр...мединститутда ороо ...т ябахадаа, улас...асуудалнуудаар ...гүйе хэдэг, инсти...тутын эмхинүүдэй ...ашүүдэй нэгэн бай...

...мединститут дүүр...на Батожаргаловна ...интернатура гараха хүсэлтэй Улаан-Үдын республиканска больницада ерээ. Энэ нуралсалаа амжалтатайгаар дабаад, врач-хирург мэргэжэлтэй болошо, Эржена Батожаргаловна городой 1-дэхи поликлиникэдэ хирургаар хүдэлжэ эхилээ. Ажалайнгаа онсо шэнжэеэнь шудалжа, залитай, соктоигоор болоодохи жэлээ хүдэлжэ байна. Тэрээниэ аргалуулжа, элүүр энхэ болоhон хүнүүд багагүй ехэ баяраа мэдүүлэн, Эржена Батожаргаловнае «Манай доктор» гэжэ дулаахана нэрлэдэг юм.

1984 ондо залуу врач-хирург партида орожо, КПСС-эй гэшүүн болоо hэн. Тиигэжэ ажабайдалайнь зам улам дээшээ шармаигаа. Өөртөөшье, бусадташье эрилтэ ехэтэйгээр хандадаг врач Цыбиковае КПСС-эй Железнодорожно райкомой зуушалгаар теоретическэ семинарай пропагандистаар түрэл коллективынь hунгаба. Пропагандист Э. Б. Цыбиковагай хэшээлнүүдынь эмхи гуримтайгаар, hонирхолтойгоор үнгэрдэг юм.

Шагнагшадайнь тоо хорёод гаранхай. Партиин XXVII съездын боложо байха үедэ. Эржена Батожаргаловна хүн бүхэниие түүхэтэ хуралдаанай материалнуудтай тон бүтөөр танилсуулжа, гүнзэгы удхыень ойлгуулха хүдэлмэриие эдэбхитэйгээр ябуулаа, мүнөөшье ябуулна.

Ч-Д. БУДАЕВ,
манай штатна бэшэ корр.

ТҮРЭЛ ОРОНДОО, АРАД ЗОНДОО

МҮНӨӨ ГАЗААМНАЙ эли бодо дулаанай амин үзэгдэжэ, молоной гүлгэдшье бүлсылдэhэн шэнги болобо. «Саг—сагтаа» гэжэ үнэн байна даа. Хабарай түрүүшын hара гараhанаа мэдүүлээд лэ байна ха юм. Эхэнэрнүүдэй уласхоорондын hайндэрэй тэмдэглэгдэдэг hара хадаа бидэнэй сэдьхэлдэ түрүүшынгээ үдэрhөө баярай мэдэрэл түрүүлдэг бэшэ гү? Мүнөө жэлэй Мартын 8 түүхэтэ үе сагта тэмдэглэгдэжэ байна. КПСС-эй XXVII съездын hүүлшын заседанинууд уржадэрхэн лэ боложо үнгэрөө бшуу. Тиимэhээ манай обществын агаарта түрэл партиимнай съездын амисхаал үзэгдэhөөр зандаа. Иигэжэ хэлэхэдээ, съездын удха шанар хуушарха гэнэ бэшэб, түүхэтэ энэ съездын шиидхэбэринүүд манай обществын хүгжэлтэдэ олон жэлэй туршада нүлөөлхэ байна. КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь М. С. Горбачевой хэhэн Политическэ элидхэлые ямаршье мэргэжэлтэй хүнүүд hонирхон шагнаа, анхаралтайгаар уншаа.

Би искусствын ажал ябуулагша hэн хойноо соёл тушаа, литература болон искусствын хүгжэлтэ тушаа хэлэгдэhэн үгэнүүдые тон ехээр анхарhан байнаб. Шүүмжэлэл ба өөрыгөө шүүмжэлгэ тухай яаhан зүбөөр хэлэгдээб!

Эхэ орон! Энэ хадаа бидэнэй нангин юумэн. Үнэн hайхан сэдьхэлhээ түрэhэн эхэеэ энхэрдэг шэнгеэр бидэ Эхэ ороноо энхэрнэбди. Илангаяа хилын саана ошоод ябахада, энэ мэдэрэл угаа хурсаар мэдэрэгдэдэг.

Иимээр бидэниие эхэ. эсэгэмнай, түрүүшымнай hургуули, түрүүшымнай багшанар, Эхэ совет оромнай, түрэл партимнай хүмүүжүүлээ. Хүлыемнай шоройдуулжа, хүн болгожо табиhан урмандань, бидэ алтан hайхан ашыень үнэн сэхэ ажалаараа харюулха гэжэ аhан оролдохо ёhотойбди.

Өөр тухайгаа хэлэхэ болоо hаа, минии туйлаhан бүхы амжалта намайе hургаhан багшанараймни аша, намтай хамта хүдэлдэг нүхэдэймни аша. Эхэ оронoймни үргэмжэ гэжэ hанадагби. Тиимэhээ бүхы бэлиг шадабаряа арад зондоо, Эхэ орондоо зорюулан ажаллаха гэжэ оролдодогби.

Чио-Чио-Санай партиие Японда ошожо дуулаха ехэ харюусалга намда даалгагдаа. Уласхоорондын энэ ехэ шалгалтые заатагүй дабахаб гэжэ мэдүүлхэеэ би зүрхэсэнэгүйб.

Эхэнэрнүүдэй уласхоорондын үдэрөөр дашарамдуулан, Буряад оронойнгоо ажалша баатар эхэнэрнүүдые үнэн зүрхэнhөө амаршалаад, ажалдань үндэр амжалта хүсэнэб.

Г. ШОЙДАГБАЕВА,
Буряадай АССР-эй арадай артистка.

Хабарай урихан хаhада үнгэргэгдэдэг Эхэнэрнүүдэй уласхоорондын үдэртэ амаршалгын тэмдэгүүдые Бимбацу Бимбаевна Дылыкова олоор абадаг юм. Эхэ ороноймнай зүг бүриhөө шахуу амаршалганууд. зэшэгүүд ерэдэг байна. Эндэ ойлгожо ядаха юумэн үгы. Энэ эхэнэр хани нүхэр Николай Бадмажаповичтаяа хамтадаа арбан үхибүүдые хүмүүжүүлhэн алдартай. Эрхүүгэй университедэй филологическа факультедэй студентка Вера, Улаан-Үдын индустриально-педагогическа техникумэй hурагша Света басагадынь халуун мэндые хүргэhэн бэшэгүүдые эльгээдэг. Хяагтын райпогой наймаалагша Галина, ээрэлгэ-нэхэлгын фабрикын оёдолшон Валентина, районой түбэй больницын фельдшер Дарима эхэ, эсэгэтэеэ ажаhуудаг юм. Тиихэдэ мүн лэ гэртэхинтэеэ байдаг үхибүүдынь — Саша, Гена, Баир, Эльвира гэгшэд Хяагтын найман жэлэй hургуулида hуранад.

Хэды олон үхибүүдтэйшье hаа, Бимбацу Бимбаевна ажаллаhан зандаа. «Бурводстройн» барилгын управлениин ПМК-гай контородо хүдэлдэг. Тэрэнэй нүхэр жолоошоноор ажалладаг юм. Тэдэнэр үхибүүдтэе найдадаг, хүүгэдээрээ омогорходог. Юуб гэхэдэ ажалhаа тэдэнэй эсэшэнхэй ерэхэдэ, гэр соонь хододоо ариг сэбэр, тааруу зохид, үдэшын хоол бэлэн байдаг. Энэ эбтэй бүлэ соо гэртэхи уялганууд бүлтанда хубаарилан даалгагданхай, иигэжэ үхибүүд өөhэдөө бэе бэеэ харалсадаг, эбтэй эетэйгээр хүмүүжүүлэгдэнэ бшуу.

Тэдэнэр эхэhээ жэшээ абадаг. Оройдоол нэгэтэй болоод байхадань, дайнай урда Бимбацугай эсэгэнь наhа бараhан юм. Эхэнь гурбан бишыхан хүүгэдтэеэ үлэшоо hэн. Тиигээд лэ Хираанай-Адагай hургуулиин 7 класс дүүргээд залуухан басаган түрэл колхоздоо түрүүн хонишоноор, hүүлдэнь hаалишанаар хүдэлhэн байна. Удаань хадамда гараад, олон үхибүүтэй болоо.

— Эхэ орондоо баярые хүргэнэб. Би олон үхибүүтэй эхэ байhандаа, hара бүри гүрэнэй тэдхэмжэ абанаб. Тиихэдэ hургуулишье ходол туhа хүргэжэ байдаг, — гэжэ бүхы шатын «Эхын Алдар Солын» ордентой, «Эхэ-Герой» тэмдэгтэй Б. Б. Дылыкова баяртайгаар хөөрэнэ.

hайн даа, Бимбацу Бимбаевна. Эхын нангин солые алдаршуулжа байhан танда халуун баярые хүргөөд, ута наhатай, удаан жаргалтай ябахыетнай хүсэнэбди!

Е. СУРМАЧ,
хүдөө бэшэгшэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «Эхэ-Герой» Б. Б. Дылыкова Саша, Баир хүбүүдтэеэ.

Авторай фото.

Хяагта хото.

Коммунист тухай хөөрөөн

ОМОГОРХОМООР БАЯН НАМТАРТАЙ

...ҮГЛӨӨГҮҮР Ирина ...бүри эртэ бай...дэг. hүнинддөөшье ...шэнги бүхөөр ун... Тиихэдэ Москвада ...съезд хүдэлмэриеэ ...тэрэнэй нээгдэхые ...эр заатагүй ха...ютой гэжэ тухайл...хүлеэжэ яданги бай...даа. Тиингүй ...дэлхэй дээрэ ...энхэ мэндэ ябаhанынь эгээ жара...ниска партиин хэ...харшагүй холбоотой. ...эрхэ хүрэжэ ерэхэдэ, ...наа үнгэрhэн саган ...үхаандаа оруулан, ...болоошьегүйдөө ар...

...дэй уласхоорондын ...дэрлэлгэтэй даша... үндэр наhата хүг...партиин ветеранай ...намтарые мү...залуу үетэндэ бого...хөөрөө hаам яаха ...бодол түрөө ...бодолоо эндэ дэл...шэhүү.

...олын 1923 оной ...Хондолой нюта...сүглаан болобо. Тэрэ суглаан дээрэ нютагаингаа залуухан басагые Эрхүүгэй областиин Боохоной аймагай Соведтэ делегадаар hунгаба. Тэрэл сагhаа эхилжэ, Ирина Апханова ниитын ажабайдалда эдэбхитэйгээр оролсожо, хүн зоной дунда ниитэ-политическэ хүдэлмэри ябуулдаг, ороной баруун районуудай үлэсхэлэн хүн зондо туhаламжа болгон ороohо суглуулгада хабаадалсаhан байха юм.

Эхэ. эсэгын гурбан басагад hэн. Тэдэ Иринын оройдоол жэл хахадтай болоод байхадань, эхэнь наhа барашоо. Хүгшэн эхын үргэмжэ доро боргожобошье, хара багаhаа гэр тойронхи ажал хэжэ эхилhэн басаганда hургуулида ябаха аргань хаанаhаа олдобо гээшэб? Гэбэшье нютагайнгаа үзэг холбожо уншаха, бэшэхэ хүнүүдтэ заалгажа, ном уншадаг болоhон ааб даа. Тиигэ тиигэhээр лэ hүбэлгэн хурса басаган нютаг зоной дунда гаража, ниитын хэрэгтэ хам оролсожо эхилhэн, ябатараа эгээл эдэбхитэйшүүлэй нэгэн болоhон шуу.

1926 оной эхеэр Ирина Апханова нютагай шударгышуулай байгуулhан хүдөө ажахын коммунада ороо hэн. Тэрэл жэлэй июнь hарада ВКП(б)-гэй гэшүүн болоhон залуу коммунист коммунын правлениин түрүүлэгшын орлогшоор, партийна эхин организациин секретаряар hунгагдаhан, хүдөө нютагуудта хамтын ажал байгуулха, нюдарган баяшуулые элишэлэн зайсуулха тэмсэлые эмхидхэлсэhэн намтартай.

Тэрэ үедэ ВКП(б)-гэй Боохоной аикомой гэшүүн ябаhан коммунист областной партийна VII конференциин делегадаар hунгагдажа, партиин обкомой гэшүүн болохо ехэ этигэл найдабарида хүртэhэн юм. Эдэбхитэй коммунист Апханова—Мантатовае 1931 ондо Дээдэ-Үдын совет-партийна hургуулида hурахыень ВКП(б)-гэй Боохоной айком эльгээгээ бэлэй. Тэндэ hураха үедөө пропагандистнуудай бүридэлдэ орожо, районуудаар яhала ябаhан хүнби гэжэ хөөрэдэг. Тэрэ hургуулияа 1933 ондо дүүргэхэдэнь, партиин Хориин райкомой пропагандист болгоhон юм.

М. Н. Ербановай нэрэмжэтэ коммунис дээдэ hургуулида хоёр жэлдэ hураа. 1937 ондо дахинаа Хори тосхон ерэжэ, соёлой байшангай директорээр томилогдоhон байха юм. Эндэ элдэб кружогуудые эмхидхэжэ, байшангай хүдэлмэриие яhала эдэбхижүүлhэн габьяатай. Удангүй Түнхэнэй районой Хэрэн тосхоной соёлой байшангай директорээр, тэндэхи дунда hургуулиин интернадай хүмүүжүүлэгшээр хүдэлhэн юм.

Пропагандист, соёлшо, хүмүүжүүлэгшэ гэхэшэлэн харюусалгатай, хүндэтэй уялганууды жэншэдгүй дүүргэжэ ябаhан коммунист Ирина Игнатьевна Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнай жэлнүүдтэ Улаан-Үдэ хотодо пенсидэ гаратараа хүдэлhэн байна. Нэгэдэхи дунда hургуулиин директорэй орлогшо, республикын Дотоодын хэрэгүүдэй министерствын архивай таhагай хүдэлмэрилэгшэ ябахадаа, үнеэхил залуу наhанайнгаа ошо бадаруулан, ниитын алибаа хэрэгтэ эдэбхитэй хабаадалсаhаар ябаа.

Наян наhан. Жаран жэлэй партийна стаж. Урданай коммунистын удаан сагай ажаябадал хадаа мүнөө үе сагай залуу үетэндэ ёhотойл hургаал, үнэн сэхэ үзэл бодолой жэшээ болонол даа. Энээгээрнь омогорхон ябахаhаа ондоо ямар сэдьхэл байлтайб!

А. АПХАНОВ,
ЛВРЗ-гэй токарь.

...ЖЭГДЭ АЛХАМ

...ПОРТАЖ

...трикотаж хубсаhанай ...КПСС-эй XXVII ...тулаг ябажа байhан ...hэн байгаабди.

...цехэй начальник ...гаае эрхим бригадыень гүйбабди.

...рикада оромсоороо ...XXVII съездэдэ — эр...ртай, үндэр бүтээсэ...зорюулнабди!» гэhэн ...барса бэээт! — гэhэн ...Наталья Михайлов...эхилбэ.—Эгээл ...доро предприятида...конкурс съездын ...ябажа байна гээшэ. ...цехүүдтэ үдэр-үдэ...ролсогдоно. Энэ үдэ...тээхи хүдэлмэриин ...пятницада, Людмила ...ай толгойлдог эсхэг...бригада эрхимлээ. Ян...рын дүнгөөршье эдэ...рика соогоо түрүү hуу...hэн. Мүн недондо...ээ байгша оной фев...болотор үргэлжэл...рын урда тээхи мү. ы...дүнгүүдые гаргахада, ...шангай гурбан ...нэгыень ээлээ ...тай уулзаагүйдэ...гүй гэжэ hананаб.

...рэ үедэнь үдын хоо...болошоhон тула бри...басагад столово ябаша...Хойноhоонь ошон...эй харуулан ойлгуулха хэрэгсэлнүүдтэй, соносхолой самбартай танилсабаб. Съездэдэ зорюулагдаhан харалга-конкурсын дүнгүүд гоёор бэшэгдэжэ, бүгэдэнэй анхаралда дурадхаатай. Улаан шэрээр аржыса томоор бэшээтэй Дашиевагай нэрые эгээл дээгүүрхи хүсэнэг соо обёорбобди. «Туршалгаhаа — ажахые эрхилэлгын шэнэ гуримда» гэhэн программатай курсада ябагшадай список үлгөөтэй. Тэндэшье тус бригадын гурбан гэшүүд бэшүүлээтэй. hүүлэй үедэ профкомой путевкоор курортнуудта амаржа ерэhэн зоной нэрэнүүд тунхаглагдачхай. Аршаан, Дараhанhаа эхилээд, Кавказ, Крым хүрэтэр амаржа ерэдэг юм байна. Диилэнхи олониинь эхэнэрнүүд ааб даа. Эдэзэн тушаа Совет гүрэнэй саг үргэлжэ табижа байдаг анхарал оролдолгонь мэдээжэ.

Энэл фабрикада аяар 320 багашуулай ябаха шэнэ саад ашаглалгада оруулагдаа, Тэрээндээ hайхан гоё нэрэ оложо үгэхэ тухай соносхол мүн лэ эндэ хадаатай. Дашиевагай бригадын эхэнэрнүүдэй үхибүүд тэндэнь лаб ябадаг байха гэжэ hанагдаба.

Столовын хана, үhээ үнгэтэ ялагар пластигаар хушаатай. Ариг сэбэр. Зоншье үсөөн. Ерэhэн хүнүүд ээлжээндэ түр зуурахана зогсоод, хоол абана. Зогсохо дурагүйшүүл тагууд дээрэ утаашань үргэлжэ тодхоотой конфорконууд дээрэhээ халуун зандань комплексно хоол абаад ошоно.

Нэгэ бүлэг басагад эдеэлжэ дүүргэмсээрээ аяга табагаа ябажа байhан транспортёр дээрэ абаашаад, үүдэн тээшэ субашаба. Эдэнэр одоол Дашиевагай бригадынхид байба.

Цехтэ ерэхэдэмнай, начальнигынь Н. М. Иванова, бидэниие угтанхай таhалга соогоо оруулжа, эрхим бригадиртаяа танилсуулаад:

— Люда бидэ хоёр үнинэй сугтаа нэгэ коллектив соо хүдэлнэбди. Би 1980 ондо энэ цехтэ ерээ hэм, харин Люда урда жэлынь эндэ ажалда ороод хүдэлжэ байгаа. Мүнөө цехэймнай эгээл үнинэй, оролдосотой бэрхэ хүдэлмэришэдэй нэгэн, недондо жэлэй эсэс багаар бригадираар томилоо hэмди, — гэбэ.

Өөр тухай иимэ үгэнүүдые дуулахадаа, Людмилын тунгалаг ехэ нюдэдэйнь хараса хитүүшэг болоод, сэгээн хүхэ пулаадхан дороhоо бултайhан үhэеэ заhаад заhаад абана. Толгой дээхэнүүрнь Левитанай «Алтан намар» гэжэ суута уран зурагай буулгабари үлгөөтэй. Хуба шаргал субаяа үмдэhэн хүhадай хоорондуур хүб хүхэ үhатай горхон урдана.

— Жэлэй ямар сагта энэ фабрикада хүдэлхэеэ ерээ бэлэйт?

— Намар hэн, оройшогуур. Хүйтэнэй амин ороод байгаа. Фабрикашье хүсэд ашаглагдаа холо үды hэн. Яажашье эндэ хүдэлхэ бэлэйб даа гэжэ түрүүшээр hанаа бэлэйб.

— Урдань хаана байhамта, Людмила?

— Түрэhэн нютагни Шэтын областиин Агын автономито округой Хүнхэр hуурин болоно. Хүдөөдэ өөдөө болоhон хадаа элдэб ажалда багаhаа hураhан аабзаб даа. Наhаараа хонишон ябаhан эхэдээ туhалхаш. hургуули дүүргэhэнэйнгээ удаа эндэ-тэндэ хүдэлжэ туршаа hэм. Шэтэдэ техническэ училищада оёдолшоной мэргэжэлтэй боложо гараад, тэрээгээрээ ойро зуура хүдэлөөдшье үзөөб.

— Мэргэжэлтнай мүнөөнэйтнай хүдэлмэридэ яhала дүтэрхы байгаа ха юм?

— Дүтэньшье дүтэ. Харин мэргэжэлээрээ hаа, тээ тэндэ хүдэлхэ байгаа гүби даа, — гээд, зэргэлжэ оршодог оёдолой цех тээшэ Людмила заана. — Урид эндэ хүдэлхэб гэжэ үнэхөөрөөшье hанаагүй hэм. Нютагтаа хадамда гараад, хоёр үхибүүдтэй болоhон байгааб. Тиигээд Улаан-Үдэдэ хүдэлдэг ахамни намаяа дуудаад, үхибүүдээрээ ниишэ ерэшэhэн хүм, Аяар арапортhоо энэ Үдын урда бэе хүрэтэр ажалдаа ерэхэш. Бэрхэтэйл hэн. Фабрикамнай бэи шамай хүл дээрээ гаража ядажа байгаа. Тухашарагдаал гээшэ. Тэдэ саг сагаараа байха юм бэшэ. Нэгэ мэдэхэдэ, үхибүүднишье томо боложо, hургуулида ороо. Ходо шүүмжэлэгдэжэ байдаг фабрикамнайшье город, районой мүрысөөндэ шалгардаг, газетэдэшье магтуулдаг болоо.

Энэ таhалга соо хүдэлмэригүй hуужа hуухадань, Людмилада тиимэшье зохид бэшэ хэбэртэй. Стол доогуур хоргодуулха гэhэндэл, хоёр гараа үбэр дээрээ ниилүүлэн, урагшаа hагад нэнгэнхэй. Хараха янзада ёhотойл хүдэлмэришэн хүнэй заншалаар бүхы hанал бодолынь дадал болоhон ажал тээшээ хананхай.

Үдын забhарлалгашье дүүрэжэ, Людмилатай сугтаа цех руу ошобобди. Транспортернууд, оньhон хутаганууд жэгдээр эшхэрэн хүүенэ. Мүнөө үеын түхэл шэнжэтэйгээр түхеэрэгдэhэн цех соо хэдэн зэргэ столнууд табяатай. Хабтагар ута лампанууд дээрэhээнь үдэрэй ялагар гэрэл сасаруулна. Колоннодо хадаатай улаан үнгөөр шэрдэhэн бишыхан модон хэбтэгай дээрэ «Эндэ комсомол-залуушуулай комплексно бригада хүдэлнэ» гэжэ бэшээтэй.

Бүхыдөө 9 хүн хүдэлдэг юм байна. Олонхи басагадынь, Людмилашье, ягаабтар hайхан үнгэтэй халаадуудые үмдэнхэй. Тэдээнhээ холо бэшэ, столнууд дээрэ нэхэлгын цехhээ ниишэ асарагдаhан элдэб үнгын трикотаж бүдүүд сомоотой. Үнинэй хүдэлмэришэн Е. Е. Павлова хутагатай станок дээрээ бүдүүдые хэбэй ёhоор хэршээд-хэршээд абана. Оёдолой цехтэ хожомоо спортивна костюм болохо бэлэн хэhэгхэнүүдые Галя Лебедевагай арба арбаар эмхилхэдэнь, Людмила баrсалжа уяад, оёдолшодто эльгээхээр бэлдэнэ. Тэдээнhээ гадна бригададань Е. Дашипилова, О. Федяева, Г. Сидорова, С. Шагдурова, Э. Петрованова гэгшэд ородог юм.

Тэдэнэр гурбадахи жэлээ нэгэ нарядаар, ажалда хабаадаhанай зэргээр салин хүлhэеэ хубаажа хүдэлнэ. Нёдондо бригадынхид эсхэлгын 633 мянган хэhэг бэлдэжэ, түсэбөө 25 мянган хэhэгээр үлүүлээ hэн. Съездын хүндэлэлдэ абаhан уялгаяашье 4 мянгаар үлүүлэн дүүргээ.

— Шэнэ бригададаа хэр дадаа гээшэбта?— гэжэ Людмилаhаа асуубаб.

— Яhалал дадажа, үгээ ойлголсонхой гээшэ хаб. Эдэмнай урданьшье hайн хүдэлдэг байгаа гүб даа. Минии хубита, түйлаhан амжалтамни ээлтэйхэн лэ байха,— гэжэ бригадир харюусаа hэн.

Н. БАДМАРИНЧИНОВ.

ТАСС · АПН
ХИЛЫН СААНАhАА

Коммунизмын, эб найрамдалай ба хүгжэлтэ дэбжэлтын суртал hургаалнуудай илан мандалга

Бүхы дэлхэйн олон миллион хүн зон арбаад үдэрэй хугасаа соо анхаралаа Москва тээшэ хандуулба. Ушарынь гэхэдэ, Советскэ Союзай Коммунис партиин XXVII съезд дээрэ социализмын түүхын шэнэ хуудаhан бэшэгдэжэ, бүхы хүн түрэлтэнэй хүгжэлтэдэ, эб найрамдалай ба дэбжэлтын хуби заяанда айхабтар ехэ нүлөө үзүүлхэ байна.

ГДР. XXVII съезд ленинскэ партиин эгээл шухалын шухала съездүүдэй нэгэн мүн гэжэ бата найдамтайгаар хэлэжэ болоно гээд «Нойес Дойчланд» газетэ тэмдэглэнэ. Нэн түрүүн энэ юугээр элирхэйлэн гэршэлэгдэнэб гэхэдэ, совет коммунистнуудай хуралдаан дээрэ социализмые саг үргэлжэ нарижуулан hайжаруулhын харгы замые тодхоhон, СССР-эй социально-экономическа хүгжэлтые хурдадхалгын, социалис хани харилсаае бэхижүүлгын, бүхы дэлхэй дээрэ революционно суртал hургаалнуудай үүргэ нүлөөе дээшэлүүлгын зорилгонуудые тодо хурсаар тодорхойлhон КПСС-эй Программын шэнэ найруулга баталагдан абтаа. Хоёрдохёор, энэ съездын урэ дүнгүүдэй мүнөө үеын гол шухала асуудалые шиидхэлгэдэ — ядерна дайнай аюулые усадхалгада, хүн түрэлтэнэй ажабайдалhаа дайн байлдаае зайсуулгада горитой үүргэ нүлөө үзүүлхэ байhыень хараада абахада, тус съезд тон ехэ удха шанартай юм. Советскэ Союзай бэелүүлжэ байдаг эб найрамдалта политика юугээрээ хүсэтэйб гэхэдэ, тэрэ бүхы хүн түрэлтэнэй ажабайдалай аша туhые, тэрэ тоодо ажамидарха эрхыень сахин хамгаална бшуу. Эгээл тиимэhээ бүхы оронуудай арадууд дэлхэй дээрэ амгалан тайбан байдалые хангаха хэрэгтэ КПСС-эй ба Совет гүрэнэй асари ехэ хубитаяа оруулжа байhыень халуунаар hайшаана.

ЮГОСЛАВИ. 1986—1990 онуудта болон 2000 он хүрэтэрхи үедэ СССР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүд доторКПСС-эй Политическэ элидхэлэй программна захяа заабаринууд нэбтэрүүлэгдэнхэй гэжэ Белградан радиогой шэнжэлэгшэ тэмдэглэнэ. Хүгжэлтын мүнөөнэй шатада хурдадхалгын хараа бодол хадаа партиин стратегиин гол зорилго болоно гэжэ энэ документ элирхэйлэн харуулна бшуу. Национальна доход болон промышленна продукциин хэмжээе хоёр дахин дээшэлүүлхээр хараалагдана. Оронoй үйлэдбэриин аппарадые үргэдхэлэнэн, үндэhөөрнь хубилгаhанай ашаар 15 жэлэй хугасаа соо Совет засагай үнгэрhэн бүхы жэлнүүдтэ нөөсэлэгдэhэнтэй адли экономическа хүсэн байгуулагдахаар түсэблэгдэнэ. Материально-техническэ баазые хүгжөөлгэдэ иимэ ехэ амжалта туйлалга арад зоной hуудал байдалые, соёл болбосоролые тон шэнэ шатада гаргаха арга олгохо байна.

КАМПУЧИ. Совет арадай түүхэтэ зорилгосо — коммунизм байгуулха гэhэн зорилгосо амжалтатайгаар бэелүүлхэдэнь, КПСС-эй XXVII съездын шиидхэбэринүүд асари ехэ удха шанартай байха юм гэжэ «Кампучия» газетэ бэшэнэ. Эдэ шиидхэбэринүүд бүхы революционернүүдтэ, эб найрамдалай ба хүгжэлтэ дэбжэлтын үг зорилгонуудые хүндэлжэ сахидаг бүхы хүнүүдтэ урма зориг бадаруулгын ашэ үндэhэн болоно. Марксизм-ленинизмын ба эб найрамдалай суртал hургаалнуудай хэлбэришэгүйгөөр илан мандаха байhанда манай этигэл найдалые тэдэнэр элирхэйлэн харуулна. XXVII съездын трибуна дээрэhээ соностоhон шэнэ эб найрамдалта дурадхалнууд бүхы дэлхэй дээрэ үргэнөөр дэмжэгдэhэн, hайнаар ойлгогдоhон байгаа.

США. Американ олониитэ XXVII съездын хүдэлмэриин хойноhоо ехэ анхаралтайгаар адаглажа, тэрээн дотор найруулагдаhан бүтэмжэтэй hайн үүсхэлнүүдэй бэелүүлэгдэхыень гүнзэгы сэдьхэлhээ хүсэнэ гэжэ США-гай эб найрамдалай соведэй гүнсэдхэхы директор М. Макерсон хэлэбэ. Эдэ үүсхэлнүүд буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгын аюулые зайсуулан сараха, ядерна дайнай аюулые усадхаха, али алиндань ашатай туhатай харилсаае хүгжөөхэ найдамтай арга нүхэсэл болоно. Бидэ бүлтадаа агааргүй зэнхэгэр түби дээрэ ажаhууна бэшэбди, уласхоорондын байдалай hайжаралга, муудалга бидэнэй хүн бүхэнэй hанал бодолдо, зүрхэ сэдьхэлдэ дары нүлөө үзүүлдэг гээшэ. Тиимэhээ Вашингтоной зүгhөө буу зэбсэг бүтээн гаргалгые үргэдхэлгэ уласхоорондын байдалые улам түгшүүрилтэй болгоно, американ олониитын hанааень зобооно, зүрхэ сэдьхэлыень хүдэлгэнэ. Рейганэй захиргаан үгэ хүүрэеэрээ уласхоорондын аюулгүй байдал хангахые найдуулбашье, бодото дээрээ өөhэдынгөөл ашa туha хангахые оролдоно бшуу. Москвада съездын нээгдэхын урда тээхэнэ президент Рейганэй үгэhэн харюу энээниие элирхэйлэн баталба. Тус хуралдаан дээрэ энэ харюудань зүб сэгнэлтэ үгтэhэн байгаа.

ФРГ. XXVII съездын делегадуудай хэлэhэн үгэhөө энэ зуун жэлэй эсэс болотор СССР-эй социально-экономическа хүгжэлтын үргэн ехэ зураглал тобойсо харагдаба гэжэ «Унзере цайт» газетэ тэмдэглэнэ. Партиин табиhан асари ехэ зорилгонуудые совет арад бэелүүлхэ зэргэтэй. Мүнөө үеын дотоодын ба уласхоорондын оршон байдалда хурдадхалгые али болохоор хүгжөөhэнэй ашаар совет обществын дэбжэлтэ туйлажа болоно гэжэ съездын делегадууд нэгэн hаналтайгаар мэдүүлбэ. Энэ бодото, эрдэм ухаанда үндэhэлhэн хараа шэглэл ниитын ажабайдалда боложо байhан хубилалтануудые элирхэйлэн харуулхаhаа гадна, мүнөө үеын экономическа ба социально-политическэ орёо нарин зорилгонуудые шиидхэлгэдэ марксистско-ленинскэ теориие зохёохы ёhоор хэрэглэлгын гэршэ жэшээ болоно.

БЕЛЬГИ. Уласхоорондын аюулгүй байдал тогтоохо талаар совет хүтэлбэрилэгшын дурадхаhан түсэбые Баруун Германиин түрүү үзэлтэй олониитэ hайшаана гэжэ эб найрамдалай түлөө Фламандска хүдэлөөнэй президент Андре де Смет мэдүүлбэ. Энэ түсэб тон ашатай туhатай дурадхал болоно гэжэ тоолонобди. Тэрээниие бэелүүлгэ буу зэбсэгүүдые шата шатаарнь хуряаха, зэбсэг хэрэгсэлнүүдые бүтээн гаргалгые болиулха, сэрэгэй бүлэглэлнүүдые тарааха, шахардуу, шанга байдалые hуларуулха гэhэн удхатай байна.

ИСПАНИ. М. С. Горбачевой элидхэл соо найруулагдаhан ядерна буу зэбсэгүүдые бүрин хүсэдөөр усадхаха хэрэгтэ амжалта туйлаха гэhэн уряае бидэ халуунаар hайшаанабди гэжэ Испаниин ниитын элитэ мэдээжэ ажал ябуулагша, Уран зохёолшодон холбооной генеральна секретарь А. Сорель хэлэбэ. Замбуулинай дайдада буу зэбсэг гаргалгые зайсуулан сараха гэhэн Москвагай хараа шэглэл тон шухала удха шанартай байна. Вашингтоной ухаан мэдэрэлээ алдаагүй, политическэ бодото байдалые зүбөөр сэгнэжэ шадаха багаханшье аргатай байгаа hаань, США «одото дайнай» программаhаа арсаха ёhотой. Хэрбээ тэрээниие бэелүүлээ гээшэ hаань, буу зэбсэгүүдые урилдэн бүтээлгэ hүжэрөөн дэбэргэдэхэ бшуу.

АВСТРАЛИ. Совет коммунистнуудай хуралдаанай хүдэлмэри зүрхэ сэдьхэлдэ мартагдашагүй мүр сараа үлөөбэ гэжэ Эхэнэрнүүдэй уласхоорондын демократическа федерациин президент Ф. Браун мэдүүлээ. Совет обществын ажабайдалай бүхы талые үндэhөөрнь хубилгалгада эхи табиhан XXVII съездын шиидхэбэринүүдые СССР-эй ажалшадай бодото дээрэнь бэелүүлхэ байhандань найдананабди. Съездын хүдэлмэри тон үнэн сэхэ байhаараа дура татана. Мүнөө Советскэ Союзда тохёолдуулагдажа байhан бэрхэшээл түбэгүүд тухай тэрээн соо үнэн сэхээр хэлэгдэнэ. Совет хүнүүдэй ажалай шэнэ үүсхэл эдэбхеэр СССР-эй hүр хүсэнэй хурдан түргэн ургалта, тэрэнэй эрхэтэдэй hуудал байдал иимэ хандасын үрэ дүн болохо байhандань маргашагүй. Энэнь ажалшадан hуудал байдалайнь хэлбэришэгүйгөөр доройтон муудажа байhан капиталай оронуудай байдалhаа тад илгаатай. Капитализмhаа социализмын hурагүй булюу байhые съезд эли бодоор гэршэлэн харуулба. Энэнь бүхы хүн түрэлтэндэ тон шухала удха шанартай. Ушарынь гэхэдэ, Советскэ Союзай, социалис хани нэгэдэлтэ бүхы оронуудай хүсэ шадалай ургаха тума бүхы дэлхэй дээрэ амгалан тайбан байдалые хангаха этигэл найдал улам бадарна.

СУДАН. КПСС-эй XXVII съезд ёhотойл түүхэтэ удха шанартай үйлэ хэрэг болобо гэжэ Суданай Коммунис партиин ЦК-гай Генеральна секретарь Мухаммед Ибрагим Нугуд хэлэбэ. Совет коммунистнуудай хуралдаан марксизм-ленинизмын теориие баяжуулаа. Хоридохи зуун жэлэй хүгжэлтэ дэбжэлтэ социализмтай тон зүбөөр холбогдодог байна.

ҮНЭР БАЯН БҮЛЭ

Үнэр баян, эбтэй зетэй бүлын гэшүүдэй бүгэдөөрөө суглараад байхыень харахада, ямаршье урматай байдаг гээшэб. Улаан-Үдэ хотын 1-дэхи больницын лабораториин хүдэлмэрилэгшэ Цырен-Дулма Жигжитовна, телевизионно нүүдэл станциин жолоошон, дайнай ветеран Пурбо Намжилович Арампиловтанай гэр бүлэдэ тиигэжэ урмашан баясаха золдо хүртөө һэм.

Арампиловтан 11 үхибүүдые хүмүүжүүлээ. Тэдэнэй долоониинь хүбүүд, дүрбэниинь басагад юм. Мүнөө долоон үхибүүдынь түрэлхидтэеэ байдаг. Бусадынь бэеэ даһан ажабайдалай үргэн харгыда гаража эхилэнхэй. Үхибүүдэй аха заха Володя хүбүүниинь өөрын гэр бүлэтэй болонхой, Яруунын районой Нарһатын совхоздо жолоошоноор ажаллана. Хоёрдохи хүбүүн Эрдэмынь сэрэгэй албанһаа табигдажа, ахайдаа ошоод, ВЛКСМ-эй комитедэй секретарь болонхой. Соёлма Шэтын медицинскэ институдай 3-дахи курсын студентка, Баир Ленинградай Гүрэнэй театрай, хүгжэмэй болон кинематографиин институдай 2-дохи курсын студент. Хилэ сахин хамгаалгын сэрэгтэ алба хэжэ нёдондо бусаһан Александр республикынгаа Дотоодын хэрэгүүдэй министерствэдэ ажаллана. Тэрэ МВД-гэй офицерскэ һургуулида орохо хүсэлтэй юм.

Ахашаг наһанай басагадынь юумэ оёходоо урэн, эдеэ хоол амтатайгаар бэлдэдэг байна. Хүбүүд гэртэхи ажалаа хэлсээд, Пионернүүдэй байшангай техническэ кружогуудта ошодог юм. Жэшээлхэдэ, Коля радиотехническэ, Слава авиамодельнэ кружогуудта ябана. Уран зурагай кружокто ябадаг Саша зургаатайхан Алёша дүүдээ шадабарияа харуулдаг юм. Юрэдөөл Арампиловтанай гэр бүлэдэ бүхы үхибүүдынь зураг зураха, ном уншаха, гэрээ эмхитэй гуримтай байлгаха дуратай юм.

Студентка Соёлма басаганайнь Шэтэһээ ерэһэн үдэртэ би тудажа, дүүнэрэйнь баясахыень хараа һэм. Дүүнэрээ һанашаһан эгэшэнь тэдэнээ эрхэлүүлнэ, таалана. Соёлматай хоёр үгэ андалдахадаа, тэрэмни медицинскэ институдта орохынгоо урда санитаркаар Улаан-Үдын 1-дэхи больницада хоёр жэлэй туршада хүдэлһэн байгаа гэжэ ойлгобоб. Соёлма ажалша, бэрхэ басаган гэжэ суг хүдэлһэн хүнүүдынь хэлээ һэн. Гансашье Соёлма бэшэ, харин Арампиловтанай бүхы үхибүүд ажалда дуратайгаар хүмүүжүүлэгдэнхэй.

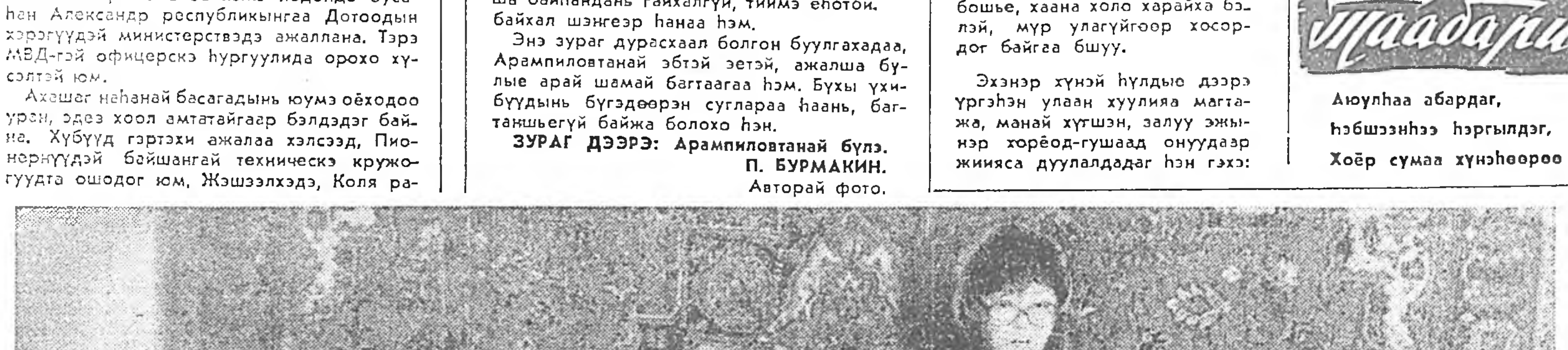
Эхэ, эсэгын гансашье һургаал, заабари үгэнүүд бэшэ, мүн тэдэнэй ёһото ажалша хүнэй жэшээ үхибүүдэйнь даган эрмэлзэхэ хэрэгтэ ехэ нүлөө үзүүлнэ гэжэ тэмдэглэмээр. Иимэ эхэ, эсэгэтэй үхибүүдэй ажалша байһандань гайхалгүй, тиимэ ёһотой. байхал шэнгеэр һанаа һэм.

Энэ зураг дурасхаал болгон буулгахадаа, Арампиловтанай эбтэй зетэй, ажалша бүлые арай шамай багтаагаа һэм. Бүхы үхибүүдынь бүгэдөөрэн суглараа һаань, багтаншьегүй байжа болохо һэн.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Арампиловтанай бүлэ.

П. БУРМАКИН.

Авторай фото.

БУРЯАДАЙМ БАСАГАД

ЭХЭ БУРЯАД оромни! Хэр үгһөө сэбэр гоё, һүбэлгэн зоригто басагадаараа алдаршадаг байгааш. Шуһата зэбүүн сагуудта дайгаар добтолон ороходоо, хэриин хэрэзгы хаашуул шэлэмэл хурдан моридһоо гадна, сэлмэг шарайтай басагадыешни тэмээнэй бүхэндэ ганзагалжа гү, али эмээл дээгүүрээ бүгтэрүүлжэ, хэдэн зуугаадаар абаашадаг байһан юм гэжэ домог үгэ соо хэлэгдэдэг. Домогой сууряан аабза гэн гэхэдэш, арайш тиимэ бэшэ ха. Галгүй газарһаа утаан гарадаггүй гэдэгтэл, үйлэ хэрэгэй болоогүй һаа, үгэ домог яагаад холболдохоб?..

Ерээдүйн эхэнүүд болохо байһан басагадаа хэдэн зуугаадаар алдахадаа, Буряад оромни, үрэ зүрхэеэ үбдэжэ зободог лэ байһан байгаа бэзэш! Тэдэ басагадайш үри һадаһад мүнөө хаа хаагуур таранхай!..

Хара һаналаа ханааха, сабдаг сэдьхэлээ садхаахаа мэдэдэггүй байһан хэриин хаашуулай эмниг моридой туруунда түрэл дайдамни дэбһүүлхэеэ болиһоор 327 жэл болохонь. Илангаяа Агуухэ Октябриин хубисхалай Улаан наран мандажа, Эхэ Буряад оромни, нюргаяа сэхэлэн бодожо, утааниин нүхэн соо ууяжа байһан бэлигээ харуулхыень хүбүүд, басагадаа баясан үреэгээш.

Мунхаг харанхы феодал заншалай нарбагар хара дэлэараа хамаг юумые хушаад байһан сагта илангаяа эхэнэрнүүд ехээр дарагдаад байгаа. Хурса зоригтой зарим-зарим басагал хүн түрэһэн эрхэеэ [illegible] нэр хорёод-гушаад онуудаар жинияса дуулалдадаг һэн гэхэ:

Улаанхан занданаа
үргүүлһэн
Уһанхан булагай
һайханиинь бэ.
Уладай үринэрые
жаргуулһан
Улаанхан хуулимнай
һайханиинь бэ!..

Ажабайдалдань мухардахагүй һайхан харгы нээжэ үгэһэн засаг хуулияа иигэжэ магтангүй яаха бэлэй даа! Жаргалайнь жолоое гартань барюулһан Эхэ орондоо, түрэл партидаа бүхы наһаяа үлэгдэлгүйгөөр зорюулһан басагадайнгаа нэрые зүрхэн соогоо хэтэ мүнхэдөө тахинхайш, Эхэ Буряад оромни! Буряад эхэнэрнүүд сооһоо эгээл түрүүлэн, өөрынгөө хуби заяае революцитай холбоһон, 1916 онһоо Коммунис партиин гэшүүн ябаһан М. М. Сахьяновагай нэрые дуулаагүй хүн хомор аабза. Эрэлхэг басаганайнгаа шарилые хоймортоо асаржа, һаяхан нангин шорой дороо хадаглааш, Буряад орон! Нажартаа шүүдэр-аршаанаа сүршэжэ, үриингөө хүүрые сахиһан эхэ мэтэ, ходол арюудхажа байхаш! М. М. Сахьянова шэнэ байдалые мандуулалсаһан басагадайш аха заханарай нэгэн ха юм даа, Буряадни!..

Түрэл Буряад орондоо шэнэ байдал мандуулалсаһан, эрэшүүлһээ дутуугүйгөөр, эрэлхэг зоригтойгоор ангиин дайсадтай тэмсэһэн басагад олон байгаа даа. Мэндэ ябаашадынь мүнөөшье сарюунууд, ажабайдалай эршэтэ хүгжэлтэһөө хажуу тээшээ болоодүй, залуушуулые хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ хабаадаһаар.

Арад зонойнгоо баялигые арьбадхалсан, эсэхэ сусахые мэдэнгүй ажаллаһан басагадайнгаа һүлдые үргэхэ ёһоороо үргэдэг байгааш, мүнөөшье үргэдэгши, Эхэ Буряад оромни! Хэды олон ажалай баатарнууд манда бииб! Тэдэнэй баатаршалгын титим болохо үгэһэн Алтан одото басагадаараа омогорхонош, Буряадни! Тэдэнэй нэрэ, алдар баранда мэдээжэ.

Ажалдаа алдартай,
Арадтаа хүндэтэй
Баатар басагадтамнай
Бара-оо, бара!..

Оюун хурса бэлигээрээ орон түбиин зүг зүбхис бүхэндэ нэрыеш алдаршуулһан басагад баһал олон шуу, Эхэ Буряад оромни! Азиин оронуудта, Америкэ түбидэшье, анханһаа бараг Европын хотонуудта хатар бэлигээ харуулжа, хамагые гайхуулһан СССР-эй арадай артистка Л. П. Сахьяновагай нэрые дурсангүй гарахагүйш.

Наһаар залуушье һаа, ирагуу һайхан хоолойгоороо Италиие гайхуулаад, хүгжэмшэ Франциин уладай альга ташуулаад, Япон ошожо, бэлиг хабаяа харуулжа туршалдахаяа бэлдэжэ байһан Галина Шойдагбаева яагааб? Нэлэнхы дэлхэй дээрэ нэрыешни һайханаар суурхуулжа эхилэн басагаяа альган дээрээ үргэжэ, һүр зоригыень бадаруулжа байнаш, Эхэ Буряад оромни!

Дүүша басагадтай,
шамбай хүбүүдтэй,
Дүхэрлэ сагаан айрагтай,
Төөлэй барисатай
Буряад оронойимнай

Түншэтэй һайхан
нютагуудаар

огторгойн сэнхирые сүмэлэн ниидэхэшье, «К-701» түхэлэй трактор жолоодохошье, лазер мэтэ, шэдитэ зэбсэг гартаа бариад, хүниие үбшэн зоболонһоо мулталха зоригтойшье — ямар басагад шамда үгыб даа, Эхэ Буряад оромни! Ямаршье һаа, барандаа — шинии үринэр. Шиниингээ шоройгоор Эхэ Газараа таниһан, шиниингээ шарайгаар Эхэ ороноо мэдэһэн, хаба зоригоо шамдаа зорюулһан, халуун дураяа шамдаа үгэһэн — иимэл үри саданартайлши, Совет Буряад оромни!

Буряадайм басагад, бултадаа сарюунууд байгты, бултадаа арюунаар ябагты! Эхэ һайхан Совет оронойнгоо үндэр нэрэдэ хүрэмөөр байгты!..

Иигэжэ шангадхаһан тэмдэгүүдтэй мэдүүлэл-уряануудые һубарюулхадаа, мүнөө үеын буряад эхэнэрнүүдэй хуби заяан тухай бодомжолходоо, нэгэл бодолоо тархи сооһоо алданагүйб. Тэрэ юун бэ гэхэдэ, элдин сагаан дэлхэй дээрэ эб найрамдалые хэтэ мүнхэдэнь мандуулха тухай бодол.

Энэ талаар КПСС, Совет түрэ засагнай хэды ехэ оролдолго гаргана гээшэб! «Мүшэтэ дайнда бэлдэлгэ» гээшые мүр улагүй болотор саража, хүнэй шуһа «жүрөөдэжэ» байһан империалис хархис хүсэнүүдэй «хүл гарые» хүрмэхэ гээшэ түрүү үзэлтэ хүн түрэлтэнэй зорилго. Хүрьһэтэ ногоон Газар түбимнай бүтэн зандаа мандажа байха гү, али ядерна дайнай гал дүлэн соо дүрэжэ, үнэһэн ш[illegible]ложо хиидэхэ гү- [illegible] бигдаһан гамлетов[illegible] далда нэгэл харю[illegible] рамдалые хэтэ мү[illegible] дуулха гэһэн харю[illegible] той гэжэ КПСС-эй [illegible] дээрэ хэһэн Полит[illegible] хэл соогоо парти[illegible] Генеральна секре[illegible] Горбачев яаха ар[illegible] хэлээ. Энэ дэлхэй [illegible] гэн оршохо тухай [illegible] нэй политикые түр[illegible] һөө тодорхойлһон [illegible] дал тухай ленинскэ [illegible] эхилээд, Коммунис[illegible] сег түрэмнай хэзэ[illegible] дэ дайе, хүсэрхэх[illegible] эсэргүүсэн тэмсэд[illegible] мүнөөшье тэмсэнэ, [illegible] далай жэл гэжэ ту[illegible] носхогдоһон 1986 [illegible] эй, Совет правите[illegible] вет арадай хүсэл[illegible] илаха гэжэ этигэнэ[illegible]

Эб найрамдалые [illegible] тушаа, мүн бусад[illegible] дыэ — түрэл парти[illegible] съезд дээрэ хар[illegible] бүхы хэмжээ ябу[illegible] сүм дэмжэжэ байһ[illegible] дэр — Мартын 8-на[illegible] нэрнүүд үшөө дахи[illegible]

Эб найрамдал ха[illegible] рэгтэ совет эхэнэр[illegible] нэртэй хамта шин[illegible] Эхэ Буряад оро[illegible] арадтаяа хамта түр[illegible] жагсанхайл! Парти[illegible] ехэ хуралдаан дээ[illegible] дан абтаһан бүхы [illegible] ринүүдые бүримү[illegible] лэлсэхээр бэлэн б[illegible] гадшни, Буряад оро[illegible]

Ц. ДО[illegible]

Таабари

Аюулһаа абардаг,
һэбшээнһээ һэргылдэг,
Хоёр сумаа хүнэһөөрөө

Хорин һара тэжээдэг.
(Эхэ хүн).

Урин зөөлэн унтариһаа
дулаан,
Уранай оёһон захатаһаа
дулаан,
Улаан наранай элшэһээ
дулаан,
(Эхын энхэрэл).

Хони хурьганай үһэнһөө
зөөлэн,
Хонгёо шубуунай үдэнһөө
зөөлэн,
Хоноһон галай шандаруһаа
зөөлэн,
(Эхын гар).

Абдар соо
Алтан шагай [illegible]

(Нарайлха [illegible] дүй үриин [illegible] басаган гэжэ [illegible] хэлгэдэнэ).

ТЭРЭ САГАЙ ДУУН

РАССКАЗ

Студентнэрэй зунай амаралтын үдэрнүүдэй эхилхэдэ, аша хүбүүгээ үнинэй хүлеэшэһэн Цыпилмаа хээтэй үдэр бүри хойшоо харгыда гаража харааншалдаг болобо.

...Нютагаймнай захын гэрһээ хоёр модо болохогүй зайда үнгэрдэг шулуудамал үргэн харгы саашаа Мухар-Шэбэр, Заган, Шэбэртэ, Бэшүүр нютагуудые дайран, Монголой хилэ хүрэтэр зурыдаг гэлсэгшэ. Улаан-Үдэ ошоһон нютагаймни зон, тэндэ һурадаг студентнэр ямаршье харгыгаар нютагаа бусажа ерэшэдэг юм даа. һаяшье хүхюун зугаатай хүбүүд, басагадай шууялдаһаар автобусһоо буухые, түрэл тоонто нютагаа бүхы сээжэ сэдьхэлээрээ тэбэрин абаһандал хаража, ойро зуура зогсод гээд, урилдан доошоо гүйлдэшэхые хараа һэм...

Мүнөө Цыпилмаа хээтэй хойто хадын саанаһаа автобусой бултайхые алдангүй хаража, харгы тээшэ түргэхэн гэшхэлбэ· «Мүнөөл ерэхэ ёһотой», — гэжэ һанаандаа тэрэ шэбшэнэ. Москвада һурадаг баарһанаймни харгы холо, үни гараһан аад, замдаа һаатажа болоо гэжэ эрхэ ганса ашаяа һанаандаа сагааруулха юм. Наһаараа хара ажалда ябажа, хүгшэрхэ бүреэ һабһаг болошоһон бэень һүүлэй үдэрнүүдэй һанаа үнөөндэ бүришье диилдээ ха—түргэн ябаха бүринь аминиинь саглажа, тархинь эрьесхэдэл гэнэ. Трассада хорёод алхам хүрөөдүй ябатарнь, автобус ерээд тогтожо, нэгэ хүн буугаад, доошоо дорюухан гэшхэлбэ. Хүгшөөгэй зүрхэн эжэ эхигүй сохилжо, дүтэлжэ ябаһан хүнэй сохом Жаргал байһые лаблан танижа ядана. Харахан урин шарайтай, зүгөөр Жаргалдань юугээрээшье адли бэшэ залуу хүбүүнэй ойронь хүрэжэ ерэшэхэдэ, бүхы бэень гэнтэ һуларан унтаржа, зөөлэн хүрьһэн дээрэ һалд һуушаба.

— Орон дэлхэймни! Хүүгыемни асаржа үгэхэеэ янабши даа?! — гэжэ үйлганан һүүжа, хүхэ ногоохон газарые эльбэн һууһан хүгшэниие хаража сошоһон хүбүүн;

— Үүе! Жаргалай эжы, яагаабта?! Бэетнай муу гү? — гэжэ байгаад. гарһаань дүмүүхэнээр татажа бодхообо.

— Аша хүбүүмни хаанаб?— —гэжэ хүлеэгдээгүй шангаар асуухадань, Намжил хүбүүн түрүүшээр юуншье гэхэеэ ойлгожо ядашоод байба.

— Ши, Сосорой хүбүүн, Москвада баһа һурадаг ха юмши. Нэгэ нютагай хүбүүд байгаад, уулзадаг, харалсадаггүй зон гүт?! — хүгшэн эжын гомдолые бүри юугээршье хэмжэшэгүй. Намжилай гайхашаһан, тэрэ мүртөө өөрыень ехэ хайрлажа байһан харасые ойлгожо абахадаа, Цыпилмаа хээтэй уушхархадал гэбэ. Пулаадаа тайлажа, уһатаһан нюдэеэ аршасагаан, хүбүүнтэй зэргэшэжэ һалирба.

— Жаргалай эжы, та һанаагаа бү зоботы..· Жаргал бидэ хоёр ондо-ондоо һургуулинуудта һурадаг ха юмбибди. Москва — ехэ город, тиигээдшье номоо үзэхэмнай хүндэшэг. Хаа-яахан лэ нютагаархид уулзагшабди. Жаргалда ошохо бүхэндэм үгы байдаг— лабораторидоо гү, али библиотекэдэ һуудаг зантай. Эрхим һайн студент лэ, Жаргалтнай... Университедтэ һурахада хүшэр лэ гэжэ ойлгогшоб. — гэжэ байжа хүбүүн аргадаһан хоолойгоор дуугарна. «һайнши даа, хүбүүмни! Гэртээ ошо даа, эжышни баһал хүлеэнэ ёһотой, — гэжэ Цыпилмаа хээтэй хүбүүндэ хэлээд, гэдэргээ харанаар ябатараа байшаба. — Бишни үшөө Шэбэртын автобус хүлеэгээд үзэхэмни».

Намжил ниидэхэеэ байһан бүргэд мэтэ, тала дайдаяа. түрэл нютагаа нэгэ харасаар һанаандаа «багтаажархёод», эгээл һайхан, эгээл арюухан агаараарнь шууяса амилан, урагшаа гүйшэбэ. Дүтыень харааб гэжэ, болдог, хонхосогтой газараар харайгаад, бүдэрэн унашахыень хараһан хээтэйн ухаа алдажа, хойноһоонь даб гэхэдэ, хаб хара нюуртай болошоһон хүбүүн гэдэргээ эрьежэ, шүдэеэ сайбалзуулан энеэбхилээд, саашаа гүйнэ...

Шэбэртын автобус үдэшэ багаар энэл харгыгаар үнгэрхэ байгаа. Цыпилмаа хээтэй үнөөхил газартаа сомсойжо һуунхай, хойноһоо ерэһэн машинануудые «адуулна». Таряалангай захаар зумбараанууд согсогошолдон, хүдэлэнгүй һууһан хүниие хаража. һонирхоно хэбэртэй. Дүтын айлнуудта хүнүүдэй шангаар дуугаралсахань, тээ саанахи барилга дээрэ «тас-тас» байса модо сабшахань, эхэнүүдээ хүлеэжэ ядаһан тугалнуудай эндэ тэндэ мөөрэлдэхэнь Цыпилмаа хээтэйдээ дуулдана. Тэрэ мэтын абяануудые шагнажа һуутараа, эгээл энээхэн газарта, 1946 оной үбэлэй эхеэр һууһанаа һанажархиба.

...1946 оной үбэлэй нэгэ үглөөгүүр эмниг зээрдэ мориной түбэрөөн, хүнэй зүрхөө хүдэлэнги хашхараан нютагай зониие нойрһоонь һэрюулээ бэлэй.

— Хүн зон! Ай бурхан! Шагныт! Үүдээ нээгыт! Хүбүүмни дайнһаа бусаал! Ори ганса эрхэ хүбүүмни ерээл! Баабайн хүбүүн гэртээ бусаал! — гэжэ байжа баярайнгаа ехэдэ ухаагаа төөришэһэн юумэдэл, Галдан үбгэнэй айл бүхэнэй сонхо ташуураараа тоншоһые, сэн-бун болошоһон үбгэн, эмниг морин хоёрой шанга-шангаар бархиржа, энеэжэ, инсагаалжа байгаад, хүн зониие сошооһыень нютаг соо мүнөөшье хүрэтэрөө хөөрэлдэдэг. Галдан үбгэнэй дайнда һураггүй үгы болошоһон Балдан хүбүүн плендэ ороһон байжа, нютагаа һая бусаба, һүниндөө Улаан-Үдэһөө наашаа гараба гэжэ хэнһээшьеб дуулаад. иигэжэ баярлажа байгаа ха юм даа. Балданай эжы энээн тухай дуулаһаар лэ баярлаһан, сошордоһондоо дуугаржа шадахаяа болёод, хэбтэшоо юм гэхэ. Энээн тухай дуулаһан Цыпилмаа шамдуухан хубсалжа, долоотойхон Бата-Мүнхэеэ гансаарыень шэбхэдэжэрхёод, Галдан үбгэнэйхи руу шадахысаа гүйшэбэ. Теэд юун гэхэб даа, Балданай үбшэн болошоһон эжы бархиран-бархиран байгаа һааб даа. һүүхирһэн, һаахирһан Галдан үбгэн гэртээ ерэһээр лэ, мэгдүү шууяатайгаар хоёр шаргада моридые хүллэжэ, түрэл гаралаа һуулган, баруун харгы тээшэ гүйлгэшоо һэн. Үшөө 1942 ондо Дармын алуулһан тухай «саарһа» абаашье һаа, Дарматай дайнда сугтаа ошоһон Балданай аминды ерэхэдэ, Цыпилмаагай зүрхэн соо жэгтэй найдал түрөө ха юм даа. Цыпилмаа Галдан үбгэнэй гэрһээ гаран, сэхэ баруулжаа ябагалба. Гэрэйнгээ өөртө гансаарханаа үлэшэһэн Бата-Мүнхэеэ һанаандаа оруулжа: «Хүлеэгыш даа, баарһамни. хүлеэгыш даа», — гэһээр нютагай заха гаража, баруун харгы тээшэ сэхэ, хүр саһа махан гэшхэлнэ. Тэрэ үбэл саһа ехэтэй һэн. Цыпилмаа харгыда яһала дүтэлжэ ябатараа хүр саһанда бэлхүүһэеэ шаагдажа, яахашье аргагүй оложо ядан байтарнь, хүндэ боро машина харгы дээрэ бии боложо, хүн зоной хашхарха, бархирхань бүришье шангадаба.

— Байза, Балдан гү даа?.. Тиимэл даа... Гансаараа...— гэжэ зобоһон эхэнэр гэнтэ һөөлдэшэһэн хоолойгоор дуугараад, саһа руу аглихан һуушаба.

Харгын хажуугаар жэрыһэн телеграфна столбнуудай үйдхартай дуун Цыпилмаагай сэдьхэлые тамалан байгаа бэлэй. Үнөөхи шууяатай хоёр шарга Цыпилмаае обёороншьегүй, хажуугаарнь саһаар шэдэлэн үнгэрөө. Уһэ зүһэеэ нарбайлгаһан, пулаадаа гээжэрхиһэн Цыпилмаагай хүлдэхэеэ байтар, Гарма хонишон шаргатай морёор ябатараа хаража, гэртэнь абаашаһан юм.

Тэрэ гэһэнһээ хойшо хэды ехэ уһан урдааб! Цыпилмаа Бата-Мүнхэ хүбүүгээ юугээршье дутаангүй үндылгэжэ, геологой мэргэжэлтэй болгоо. Суг һураһан басагантаяа гэрлэжэ. Улаан-Үдэ зөөхэдэнь, Цыпилмаа һанаандаа уйдабашье, юумэ хэлээгүй һэн. Түрүүшээр ехэл гансаардадаг байгаа. Теэд ходо экспедицидэ ябажа, сүлөөгүйдэдэг хүбүүнэйнь Жаргал ашыень асаржа үгөөд, Цыпилмаа тэрэнииень гансааран шахуу өөдэнь болгоһон юм. һанаха байха эрхэ монсог ашань мүнөө Москвада һуража, хүгшэн эжыдээ итэрээ хүлеэлгэнэ гээшэ aaб даа.

...Зүүн хүндыһөө ерэһэн һэрюухэн һалхин Цыпилмаа хээтэйн нюурые зөөлэхэнөөр эльбээд, жэрылдэн ошоһон телеграфна столбнуудай түмэр утаһые дайража, гунигтай дуу татуулба.

— Тиимэл даа, тэрэ сагай дуун, — гэжэ хүгшэн ойлгомторгүй хэлэжэрхибэ.

Шэбэртын автобус Цыпилмаа хээтэйн хажууда тогтонгүй, шэл сонхонуудаараа яларан, Түгнын талые түмэр зүрхэнэйнгөө хүнхинөөгөөр абяатуулан саашалба...

Б. ЭРДЫНЕЕВ.

ТҮРЭЛ НЮТАГТАЙМ ТАНИЛСАХА ГЭБЭЛ...

...Хүбшэ гүн тайгые һэтэ сохин зурыһан булад замые, байгаалиин орёо бэрхэтэй эрхэ байдалда Байгал-Амарай түмэр замые барижа байһан хүнүүдэй эрэлхэг зоригые дуулан түүрээһэн сэсэгүүд рельснүүд дээрэ һалбарна... Бидэнэр «Буряад орон—съездһээ съезд хүрэтэр» гэжэ фото-зурагуудай выставкэ харабабди. Фотокорреспондентнүүд В. Матвиевский (ТАСС)., С. Балдуев («Буряад үнэн»), Н. Ефимов («Правда Бурятии») фото-зураг буулгаха дуратай Г. Егерь гэгшэд Байгал-Амарай түмэр замай барилга дээрэ хүн зоной харуулһан баатаршалгые фото-зурагууд дээрэ мүнхэлэн. олоной анхаралда дурадхаба. Жэшээлхэдэ, С. Балдуевай «БАМ-ай геройнууд—Александр Бондарь ба Иван Варшавский», Н. Ефимовэй «Алтан залгалаа», «Газар дорохи трассануудые малтагшад», Г. Егериин «Түрүүшүүл», В. Матвиевскиин «Алтан залгалаа», «Хүндэ километрнүүд», «Тайга соо» гэһэн фото-зурагуудые анхаран харамаар. Совет залуушуулай гайхамшагта ажал хэрэгүүдые, тэдэнэй баатаршалгые фотонууд дээрээ магтан дуулахые, удха түгэлдэрөөр харуулхые авторнууд эрмэлзээ. Энээхэн фото-зурагые яажа буулгаһан тухайгаа хөөрэжэ үгыт гэжэ Сергей Цынденович Балдуевта хандахадамнай, иигэжэ тэмдэглээ һэн:

— Таксимоһоо 200-гаад километр зайда оршодог Балбухта разъезд 1984 оной октябрь һарада айлшадаар олон, хүлгөөтэй, шууятай байгаа бэлэй. Эндэ БАМ-ай Буряадай, Шэтын участогууд хоёр талаһаа уулзажа, «алтан залгалаа» табилгын баяр болохоёо байба. Оронаймнай бүхы зүгһөө хилын саанаһаашье ерэһэн 300-гаад журналистын тоодо байлсаха золдо хүртөө һэм. Тиихэдэ бүхы хүн зоной анхаралые БАМ-ай барилгашад татаа һааб даа. Суута бригадирнуудые — Александр Бондарь Иван Варшавский хоёрые суг хамта фото-зураг дээрэ буулгаха үнинэй һаналтай һэм. Гэнтэ хуушанаймни нүхэр Михаил Минеев (баһа фотокорреспондент юм) гүйжэ ерээд: «Сергей, ябая. Варшавский Бондарь хоёр тээ тэндэхи участок руу ошобо», — гээ бшуу. Хойноһоонь гүйлдэжэ ошоходомнай, нэгэшье фотокорреспондент үгы, хоёр бригадир энеэлдэн хөөрэлдэжэ байба. Бидэ хоёр буулгажал мэдээ бэлэйбди.

Фото-зураг буулгаха дуратай Б. Бурмакинай «һурган хүмүүжүүлэгшэ» гээд нэрлэгдэһэн зураг дээрэ Улаан-Үдын нарин сэмбын комбинадай үйлэдбэриин һуралсалай мастер Н. Куриганове харанабди. Тэрэ залуу басагадта дүй дүршэл, эрдэм мэдэсэ, өөрын онсо аргануд тухай хөөрэнэ. Иимэрхүү удхатай ажалша хүнүүдые магтаһан фото-зурагууд олон.

Манай парти болон гүрэн түрын ябуулжа байгаа эб найрамдалта политика фото-зурагуудай гол темэнүүдэй нэгэн болоно· Эб найрамдал ба ажал гэһэн темэнүүд хоорондоо таһаршагүй нягта холбоотой гэжэ выставкэ харахадаа ойлгонобди. В. Матвиевскиин «Улаан-Үдын прибор бүтээлгын нэгэдэлдэ болоһон дайнда эсэргүү митинг» гэһэн фото дээрэ ажалша залуу хүбүүд, басагадай зоримгой сэхэ шарайнуудые харанабди. Дэлхэй дээрэхи уласхоорондын байдалай шэхардуу байһан мүнөөнэй үедэ түрүү үзэл бодолтой эдэ залуушуул тэрэниие һуларуулхын, дайнай аюулые зайсуулхын тула бүхы хүсэ шадалаа элсүүлэн тэмсэхээр бэлэн гэһэн бодол түс зурагай гол удха болоно.

Республика соогоо алдар сууда гараһан, шэн габьяата ажалаараа үндэр нэрэ зэргэнүүдтэ хүртэһэн ажалшадай дүрэ зурагууд олон. Е. Ефимов «Луговод Козулин» гэжэ фото дээрээ Ивалгын ОПХ-гай түрүү ажалшаниие харуулаа. Ажахынгаа эгээл дүршэл шадабаританай нэгэн болохо Георгий Козулин жэлһээ жэлдэ үндэр, үдхэншье ногоо нуга сабшалангууд дээрээ долгитуулдаг суутай юм. В· Матвиевскиин буулгаһан «Социалис Ажалай Герой хонишон В. Г. Романова» гэһэн зураг дээрэһээ дундашаг наһанай эхэнэр ман тээшэ уриханаар энеэбхилэн шэртэнэ. Энэ зурагые түрүүшынхиеэ харахадаа, зог татаа һэм..· Иимэ урихан, дулаахан миһэрэл, иимэ түрэл шарай гансал хүндэ бии һэн. Сэхэ урдаһаамни нагаса эжым хараһан мэтэ болоно. Нагаса эжымни баһал бүхэли наһаараа эсэхэ сусахые мэдэхэгүй ажаллаһан. нютагаархидтаа хүндэтэй, хүн байһан юм. Энэ зурагай хажууда удаан зогсоноб. Элдэб янзын бодолнууд түрэнэ. Өөрынгөө асуудалда харюу олобо хэбэртэйб: ажалша хүнүүд сэдьхэлээрээ сэбэр байдаг, тиимэһээ шарайнуудыньшье адли сэлмэг, миһэрэлынь гэрэлтэй бшуу.

Буряад оронойимнай омогорхол болохо Байгал далайе эртэ үглөөгүүр харанабди. Уһанһаа манан хөөбэлзэн дэгдэнэ. Энэ фото-зурагые буулгахын тула тэрэнэй автор Г. Егерьтэ ехэхэн лэ уран шадабари, дүй дүршэл хэрэгтэй болоо хаш гэжэ тухайлхаар.

Выставкэдэ табигдаһан бүхы фото-зурагуудые тооложо барашагүй. Үнгэтэ фото-зурагуудай «һайндэр» гэһэн бүлэг (С. Конечных), «Вера, Надежда, Любовь гэжэ нэрэтэйбди» (Н· Ефимов), «Эхирнүүд» (П. Бурмакин)...

Үнгэрэгшэ табан жэлэй туршада Буряад орондомнай болоһон ехэ үйлэ хэрэгүүдые үйлэдбэриин түрүүшүүлые энэ выставкэ хүсэд дүүрэнээр харуулна. Партиин XXVI съездһээ хойшо мүнөө боложо байгаа съезд хүрэтэр түүхын богони болзор соохи республикын ажабайдал, хүгжэлтэ үнэншэмөөр, удхатайгаар зураглагдаа гэжэ тэмдэглэлтэй.

Б. ТУМУРОВА.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС 670000

УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ 23, редактор — 2-50-96, приемная — 2-54-54, зам. редактора — 2-68-08, зам. редактора — 2-62-62, отв. секретарь — 2-50-52, секретариат — 2-66-76, отделы: партийной жизни — 2-34-05, пропаганды — 2-56-23, промышленности и строительства — 2-61-35, сельского хозяйства — 2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта — 2-69-58, культуры и школ — 2-60-21, 2-57-63, информации — 2-60-91, переводов — 2-54-93, писем и селькоров — 2-67-81, корректорская — 2-33-61, выпускающие — 2-35-95, отдел объявлений — 2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли г. Улан-Удэ ул. Ленина 35. Н-003333. Заказ № 58. Индекс 04600.